

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE**

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

OBOR VEŘEJNÁ SPRÁVA A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

KATEDRA PSYCHOLOGIE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**MIGRACE CIZINCŮ A JEJÍ ŘEŠENÍ
V ČESKÉ REPUBLICE**

MIGRACE ČÍŇANŮ, IRÁČANŮ A VIETNAMCŮ

Roman Hromiak

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

© 2009

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta provozně ekonomická

Katedra psychologie

Akademický rok 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Roman Hromiak

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Klatovy

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název tématu: **Migrace cizinců a její řešení v České republice**

Struktura diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Migrace vybraných národnostních skupin
5. Řešení migrace v ČR
6. Závěr
7. Seznam literatury
8. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 50 - 60 stran

Seznam odborné literatury:

DUFKOVÁ, I. - ZLÁMAL, J. - UHL, P. Policie a multikulturní společnost. Praha: SPŠ MV, 2005.

DANČÁK, B. - ŠIMÍČEK, V. Bezpečnost České republiky. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, MPÚ, 2002.

HORÁKOVÁ, M. Migrace v České republice před vstupem ČR do Evropské unie. Praha: VÚPSV, 2005.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2009

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 9.1.2008

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Migrace cizinců a její řešení v České republice, Migrace Číňanů, Iráčanů a Vietnamců“ jsem vypracoval samostatně. Veškeré podklady a použitou literaturu uvádím v seznamu použité literatury.

V Plzni dne 9. dubna 2009

Roman Hromiak

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce PhDr. Ing. Petru Kokaislovi, Ph.D. za cenné rady a odbornou pomoc při jejím zpracování.

Také se sluší poděkovat své rodině, která se mnou po celou dobu studií měla vzácnou trpělivost a v neposlední řadě bych rád poděkoval svým známým a kolegům v zaměstnání, jimž mé studijní absence přidaly práci, leč přesto mi tito ochotně poskytli pomocnou ruku.

**MIGRACE CIZINCŮ A JEJÍ ŘEŠENÍ
V ČESKÉ REPUBLICĚ
MIGRACE ČÍŇANŮ, IRÁČANŮ A VIETNAMCŮ**

**MIGRATION OF FOREIGNERS AND ITS
SOLUTION IN THE CZECH REPUBLIC
MIGRATION OF CHINESE, IRAQIS AND VIETNAMESE**

SOUHRN

Tato diplomová práce se zabývá problematikou migrace cizinců do České republiky se zaměřením na státní příslušníky následujících vybraných zemí: Čína, Irák a Vietnam. Cílem práce je objasnit důvody a příčiny odchodu těchto osob z vlasti.

V teoretické části jsou popsány geopolitické a sociální podmínky v zemích původu migrantů – respondentů této práce. Jedna z kapitol diplomové práce je pak také věnována přiblížení současného stavu a podmínek jaké jsou v České republice vytvořeny pro řešení přílivu migrantů – azylová zařízení a další. V empirické části práce jsou zjišťovány a rozebírány příčiny a okolnosti odchodu vybraných osob z rodné země. Jedná se o rozhovory s osobami stojícími na počátku nového života, v nové zemi. Tento výzkum je zaměřen konkrétně na migranty z Číny, Iráku a Vietnamu, na jejichž příkladu jsou ilustrovány odlišné příčiny vedoucí k odchodu ze země a v souvislosti s tím osvětleny důvody, jež motivovaly osoby z těchto zemí k odchodu ze svého rodiště a k výběru České republiky jako své cílové země.

KLÍČOVÁ SLOVA

azyl, azylové zařízení, cílová země, cizinec, ekonomika, migrace, migrant, pracovní agentura, státní hranice

RESUME

The present diploma thesis deals with the issue of migration of foreigners into the Czech Republic, with the focus on nationals of China, Iraq and Vietnam. The objective of the study is to explain the reasons and causes of these peoples' departure from their countries.

In the theoretical part of the study, geopolitical and social conditions in the migrants' (respondents answering in the thesis) countries of origin are described. One chapter of the study focuses on giving an idea of the situation and conditions in the Czech Republic in relation to solving the influx of migrants – asylum facilities, etc. In the empirical part of the study, causes and circumstances of why certain people leave their countries of origin are analyzed. There are dialogues with people who are standing at the beginning of their new life in a new country. This research is particularly focused on migrants coming from China, Iraq and Vietnam; different causes leading to the departure of a country are described on these peoples' models as well as the reasons of these people to leave their countries and choose the Czech Republic as their final destination.

KEY WORDS

asylum, asylum facility, economy, employment agency, foreigner, migrant, migration, state boundary, target country

OBSAH

1 ÚVOD.....	6
2 METODIKA.....	10
2.1 Literární rešerše	12
3 PROBLEMATIKA MIGRACE.....	14
3.1 Stav a řešení migrace v České republice.....	14
3.1.1 Legální migrace	17
3.1.2 Nelegální migrace.....	17
3.1.3 Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany v ČR	22
3.1.4 Azylová zařízení	24
3.1.5 Zařízení pro zajištění cizinců	25
3.1.6 Integrace cizinců.....	28
3.2 Migrace z Číny	32
3.3 Migrace z Iráku	35
3.4 Migrace z Vietnamu.....	38
4 ANALÝZA VÝZKUMU.....	43
4.1 Číňané	43
4.2 Iráčané.....	46
4.3 Vietnamci	48
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	51
5.1 Čína	52
5.1.1 Příčiny odchodu ze země	52

5.1.2 Očekáváníí od České republiky	53
5.1.3 Předpoklad návratu do vlasti	53
5.2 Irák.....	53
5.2.1 Příčiny odchodu ze země	53
5.2.2 Očekáváníí od České republiky	54
5.2.3 Předpoklad návratu do své vlasti	54
5.3 Vietnam	54
5.3.1 Příčiny odchodu ze země	54
5.3.2 Očekáváníí od České republiky	55
5.3.3 Předpoklad návratu do své vlasti	55
5.4 Shrnutí.....	55
6 ZÁVĚR	58
7 LITERATURA.....	61
8 PŘÍLOHY	63

1 ÚVOD

K rozvoji migrace osob na území České republiky, a to osob jakékoliv národnosti, došlo po vcelku logickém vývoji vyvolaném změnami politického režimu v zemích tzv. bývalého východního bloku. Migrace¹ je proces stejně starý jako historie lidstva. Dříve byla zdrojem lidského pokroku, v moderní době je důsledkem nejrůznějších faktorů a vlivů působících zejména v domovských zemích samotných migrantů. Migrace znamená pohyb obyvatelstva, při němž dochází ke změně místa pobytu a má značné ekonomické, kulturní a populační důsledky. Tento fenomén lze chápat ve třech spolu souvisejících pojmech – imigrace (přistěhování), emigrace (vystěhování) a reemigrace (vystěhování a přistěhování).

Mezi kulturní jevy způsobující migraci patří zejména politická nestabilita, porušování lidských práv, válečné konflikty, národnostní a náboženské střety stejně jako sociálně - ekonomická situace, nízká životní úroveň a přírodní nebo ekologické katastrofy. K migraci dochází uvnitř jednotlivých států, anebo mezi jednotlivými zeměmi, přičemž migranti překračují hranice z výše zmíněných důvodů v rámci podobně rozvinutých zemí, nebo směřují do zemí vyspělejších.

Jedním z hlavních problémů současné Evropy je stoupající příliv cizinců do vyspělých evropských států, motivovaný zvláště ekonomickými důvody. Díky stále postupující globalizaci je pohyb osob navíc usnadněn a urychlen moderními dopravními prostředky, rozvojem infrastruktury i rychlým přenosem informací. To má za důsledek, že vyspělé země přijímají nové správní úpravy pobytových režimů cizinců s cílem zpřísnění podmínek imigrace cizinců a rovněž stoupá důraz na kontrolní mechanismy.

¹ Migrace – slovo pochází z latinského migratio – přestěhování; změna sídliště skupin obyvatelstva; přemístování vůbec; migrace obyvatelstva; migrace pracovních sil (PETRÁČKOVÁ, Věra, et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 1995. 2 sv. (445, 389 s.). ISBN 80-200-0497-1).

Po rozpadu komunistického bloku v Evropě na konci minulého 20. století se radikálně změnila poměry a uvolnily se do té doby přísně střežené hranice, čímž výrazně vzrostl počet migrantů. Rostoucí příliv cizinců takto zasáhl i Českou republiku. Postupným vývojem dochází k rychlému nárůstu počtů cizinců s povolením k pobytu v České republice a tato přestává být pouze tranzitní zemí k cestám dále do západní Evropy, ale stává se pro mnohé cizince i zemí cílovou.

Dne 21. prosince 2007 se Česká republika plně zapojila do tzv. schengenské spolupráce². V noci z 20. na 21. prosince tak byly zrušeny kontroly na vnitřních státních hranicích a tyto zůstaly pouze na mezinárodních letištích. To, co se většině lidí mohlo zdát dlouhou dobu nepředstavitelné, se stalo skutečností. Česká republika se tímto krokem připojila ke skupině států, které neprovádějí kontroly na svých společných hranicích, a které dovedly své úsilí o naplnění práva volného pohybu osob v praxi do zdárného konce. Dne 21. prosince 2007 se tak symbolicky završilo období pomyslného rozdělení Evropy na „Západ“ a „Východ“ a pozemní hranice je možné překračovat bez nutnosti předkládat na hraničních přechodech identifikační průkaz. Definitivní tečku pak učinil 30. březen 2008, kdy byly zrušeny hraniční kontroly také na mezinárodních letištích při letech uvnitř schengenského prostoru.

Zrušení hraničních kontrol na pozemních hranicích a možnost projíždět bývalými hraničními přechody bez zastavení bylo

² Schengen – Schengen je malé evropské město na lucemburském území v blízkosti francouzské a německé hranice, kde byla v červnu roku 1985 sjednána tzv. Schengenská dohoda, doplněná a podepsaná v červnu 1990. Jedná se o dohodu o odstranění hraničních kontrol mezi Francií, Německem a zeměmi Beneluxu, která vstoupila v platnost v roce 1995, a ke které se postupně připojily další evropské země. V současnosti Schengen představuje především tzv. schengenský prostor, v jehož rámci nejsou na společných státních hranicích vykonávány hraniční kontroly a hranice lze tedy překračovat kdykoli a na jakémkoli místě. Aktuálně tvoří Schengen souvislé území 24 států, a to:

22 členských zemí EU: Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko

a 2 nečlenských zemí EU: Island a Norsko.

(*Euroskop* : Schengen [online]. 2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>).

nejviditelnějším, nikoliv však jediným dopadem rozšíření schengenského prostoru o Českou republiku a dalších 8 států Evropské unie. Absenci hraničních kontrol na vnitřních hranicích kompenzuje rozsáhlá spolupráce a vysoké schengenské standardy, které stanovují pravidla v mnoha oblastech, sahajících od policejní a justiční spolupráce přes vízové a konzulární záležitosti až po ochranu osobních údajů. Z hlediska bezpečnostního mají všechna tato opatření znemožnit zneužívání svobody pohybu ke kriminálním aktivitám.

Cílem empirické části práce je upozornit na mezinárodní fenomén dnešní doby – migraci a především pak zjistit příčiny a okolnosti odchodu osob vybraných státních příslušností z rodné země. Problematika migrace je zpravidla odlišně vnímána z pohledu cizince – migranta a z pohledu majoritního obyvatelstva. Tento výzkum je zaměřen konkrétně na migranty z Číny, Iráku a Vietnamu, na jejichž příkladu se pokouším ilustrovat odlišné příčiny vedoucí k odchodu ze země a v souvislosti s tím vrhnout světlo na důvody, jež motivovaly migranty z těchto zemí vybrat si za svou destinaci právě Českou republiku.

Za tímto účelem byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Proč se obyvatelé tak kulturně odlišných zemí rozhodli opustit svůj domov a odejít právě do ČR?

Byly příčiny jejich odchodu podobné, anebo podmíněné pokaždé jiným kulturním fenoménem?

Chtějí a mohou se do své země ještě někdy vrátit?

Z uvedených tří zemí k nám přišlo velké množství imigrantů. Jejich počet se dá vyčíslit v tisících osob. Na první pohled nemají tyto země mnoho společného, každá je na jiném stupni ekonomického, náboženského i politického vývoje. Vietnam a Čína se nacházejí v oblasti, která by se mohla zdát velmi podobná především z hlediska klimatu. Irák se od nich výrazně odlišuje především svými problémy politického rázu, kde prvotní vlna migrace byla vyvolána politickými událostmi v zemi,

nástupem diktatury a pak následným odstraněním diktátora. Politická situace v Číně rovněž prošla odstraněním diktátora. V tomto případě však tato událost nevyvolala žádnou zvláštní vlnu migrace.

Ze všech tří zemí přicházely velké vlny migrace, většinou s odstupem dvou až tří měsíců po události, která migraci vyvolala. Výjimkou mezi nimi je Vietnam, protože obyvatelé této země byli v bývalém Československu už v padesátých letech zcela legálně jako učni v různých továrnách nebo studenti středních a vysokých škol. Mnozí z nich u nás zůstali, sžili se s českým prostředím. Velká vlna migrace z této země přišla až v devadesátých letech, když se ekonomická situace ve Vietnamu jakoby zlepšila a bylo tamními zákony povoleno podnikání. Mnozí lidé tohoto faktu využili, neměli však dostatek finančních prostředků a ve své zemi se zadlužili. Pak nastaly v domácím prostředí problémy a konflikty se zákony a následoval odchod ze země.

Výsledkem by mělo být seznámení se s postoji cizích státních příslušníků nacházejících se na území České republiky ke klíčovým aspektům jejich příchodu do České republiky, kterými jsou příčiny odchodu z vlasti, dále různá očekávání spojená s příchodem do ČR a nakonec předpoklad návratu do své vlasti.

2 METODIKA

Za nejvhodnější způsob, jak zjistit subjektivní názory migrantů považuji rozhovor přímo s bezprostředními účastníky – tedy cizími státními příslušníky, kteří v současnosti pobývají na území České republiky. Jako konkrétní metodu proniknutí k subjektivnímu popisu daného jevu jsem zvolil kvalitativní metodu interview a pro doplnění a dokreslení skutečného stavu jsem použil kvantitativní data z různých zdrojů. Pro rozhovory jsem si připravil otázky, které mapují okolnosti odchodu účastníků výzkumu z vlasti od prvotního rozhodování se, až po jejich pobyt v ČR. Rozhovor byl ve všech případech podmíněn svolením respondenta. Před každým rozhovorem byl respondent seznámen s charakterem výzkumu, pro jehož potřeby rozhovor poskytuje a byla dohodnuta předběžná délka trvání rozhovoru. Respondenti byli upozorněni, že nemusí uvádět své identifikační údaje.

Výzkumný vzorek jsem zvolil principem záměrného výběru účastníků, jako zástupců vzorových národností, které jsou zainteresovány v procesu mezinárodní migrace na území České republiky. Výběr jsem provedl na základě dosavadních poznatků získaných nastudovanou literaturou a na základě vlastních zkušeností získaných několikaletou prací s cizinci v rámci svého zaměstnání ve státní správě. Pro výzkum byli vybráni státní příslušníci tří zemí Číny, Iráku a Vietnamu, a to z důvodu předpokladu již výše uvedených rozdílných pohnutek vedoucích k opuštění země.

Kritéria pro potenciálního participanta výzkumu byla:

- plnoletost;
- příchod do ČR po roce 2003;
- ochota spolupráce a komunikativní schopnosti.

Z každé země bylo vybráno pro rozhovor celkem patnáct osob různého věku a pohlaví, což znamená, že bylo celkem dotazováno čtyřicet pět respondentů. Většina účastníků výzkumu neznala jiný jazyk nežli svoji mateřštinu, a proto byl rozhovor veden za pomoci tlumočnicka. K prozkoumání problému jak souvisí národnostní problémy s migrací z rodné země jsem sestavil následující základní anketní otázky:

- 1) Jaké jste národnosti?
- 2) Proč jste opustil(a) svou rodnou zemi?
- 3) Jakého jste náboženského vyznání?
- 4) Jaké máte vzdělání?
- 5) Měl(a) jste nějaké problémy ve vlasti?
- 6) Zabýval(a) jste se někdy politikou?
- 7) Jakým způsobem jste vycestoval(a) z vlasti?
- 8) Jaké byly finanční náklady a jak jste je uhradil(a)?
- 9) Co očekáváte od České republiky?
- 10) Jaká jsou rizika vašeho návratu do vlasti?

Analýzou a porovnáním výsledků empirického výzkumu bych rád poukázal na to, zdali vůbec existuje a pokud ano, tak jaký je rozdíl mezi důvody migrace u tří vybraných vzorových národnostních skupin. Současně s analýzou tří výše zmíněných základních aspektů migrace cizinců se pokusím navrhnout řešení, která by, dle mého názoru, mohla do určité míry zmírnit problémy spjaté s danou problematikou.

2.1 Literární rešerše

Je jen málo děl, která se zabývají problematikou migrace a zaměření mé práce na státní příslušníky konkrétních zemí tento výběr ještě zužuje. Nejvíce českých prací se pak orientuje na státní příslušníky Vietnamu, což je pravděpodobně dáno tím, že Vietnamci jsou jednou z nejpočetnějších národnostních komunit v České republice.

Mezi nejzajímavější díla patří práce PhDr. Stanislava Broučka, CSc. (Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR, 2003), Mgr. Jiřího Kocourka (Historie příchodu a působení příslušníků vietnamské národnosti na území ČSR (resp. ČSSR) v letech 1950 až 1975, 2001) a PhDr. Zdeňka Uherka, CSc. (Migrace do České republiky, sociální integrace a lokální společnosti v zemích původu, 2004).

Sociolog a vietnamista Jiří Kocourek úspěšně provedl několik výzkumů ve vietnamské komunitě kam se mu podařilo jako sociologovi zdárně proniknout. Etnolog Stanislav Brouček ve své práci, kde se zabývá chováním a integrací Vietnamců do společnosti, velmi dobře vystihl jejich situaci v Čechách a rovněž etnolog a antropolog Zdeněk Uherek má širší záběr nejrůznějších etnických studií.

Mezi další práce zabývající se touto problematikou patří zpráva z projektu Pomoc a podpora obchodovaným a komerčně zneužívaným osobám, jejíž autorkou je Eva Pechová (Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování, 2008). V této zprávě autorka popisuje především současnou situaci ve vietnamské komunitě v České republice, ale zabývá se i důvody a způsoby migrace Vietnamských občanů do ČR. Přínosnou je i diplomová práce Magdaleny Mikšové (Azylová politika České republiky v kontextu mezinárodní migrace a azylové politiky Evropské unie, 2003), která v kontextu mezinárodní migrace řeší problémy azylové politiky v České republice.

Konkrétně na migraci Číňanů se ve své knize zaměřuje americký sociolog Sheldon X. Zhang (*Chinese Human Smuggling Organizations : Families, Social Networks, and Cultural Imperatives*, 2008). Ve svých textech se pokouší řešit problém odchodu migrantů ze země, generalizuje příčiny a snaží se vrhnout světlo i na psychologický a sociologický aspekt migrace.

Mnou provedený výzkum je zaměřen konkrétněji, a to pouze na státní příslušníky vybraných zemí, respektive na zjištění a porovnání příčin a pohnutek vedoucích tyto lidi k opuštění jejich domoviny.

3 PROBLEMATIKA MIGRACE

Výzkum migrace v této práci se přímo zabývá migranty z Číny, Iráku a Vietnamu, na jejichž příkladu je možné signifikantně diverzifikovat odlišné příčiny vedoucí k odchodu ze své vlasti a v souvislosti s tím objasnit důvody, jež motivovaly migranty z těchto zemí vybrat si za svou destinaci právě Českou republiku.

3.1 Stav a řešení migrace v České republice

Státy Evropské unie stále čelí příchodům nových migrantů z nejrůznějších částí světa a tento jev se nevyhýbá ani České republice.

Česká republika, jako „nárazníkový“ stát stojící na hranici členských států schengenské dohody, musí novými právními úpravami získat dostatečné právní instrumenty k řešení otázky cizinců, kteří „neprojdou“ zesíleným filtračním sítím členských států schengenské dohody. Současně je však potřeba vzít do úvahy, že pouze národní právní úprava vstupu a pobytu cizinců k řešení problematiky migrace cizinců nestačí. Tato úprava je jen součástí systému opatření vytvářených s cílem tuto migraci regulovat. Tento systém dále tvoří právní úprava podmínek zaměstnávání a podnikání cizinců, mezinárodní dohody o spolupráci na státních hranicích a o readmisi³, vízová politika, dohody regulující příliv zahraničních pracovníků na trhy práce jednotlivých zemí a zesílená ochrana státních hranic v zájmu eliminace nezákonného vstupu. Významná část popisované problematiky je svěřena do působnosti

³ Readmise – přijetí, připuštění nazpět (*ABZ slovník cizích slov* [online]. 2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>>);

Readmisní dohody - mechanismy pro realizaci návratů osob, které odmítají využít možnosti dobrovolného návratu. Hlavním účelem těchto dohod je usnadnit a maximálním možným způsobem urychlit proces readmise. Readmisí pak není jen samotný akt předání, ale řada kroků, které musí předcházet, počínaje zjištěním totožnosti a státního občanství dané osoby, popř. prokázání vstupu na území jedné smluvní strany z území druhé smluvní strany, vystavení dokladu až po skutečné předání. Podmínky, po jejichž splnění jsou smluvní strany povinny dotčené osoby přijmout, stanovují právě readmisní dohody (*Migrace* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2008 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09OQ%3D%3D>>).

Ministerstva vnitra České republiky.

Svoboda pohybu a pobytu cizinců je v České republice zajištěna článkem 14 Listiny základních práv a svobod. Svobodu pohybu a pobytu dále zaručuje článek 12 a 13 Mezinárodního paktu o lidských a politických právech a článek 2 Dodatkového protokolu č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Konkrétní podmínky realizace uvedených svobod jsou upraveny v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Zákon o pobytu cizinců upravuje podmínky pro vstup cizinců na území České republiky, podmínky povolování pobytu a druhy pobytu, důvody skončení a zániku pobytu, důvody pro správní vyhoštění, podmínky pro hlášení pobytu a vedení informačních systémů, povinnosti cizinců a dalších osob, skutkové podstaty přestupků a sankce.

Z působnosti zákona o pobytu cizinců jsou vyloučeni žadatelé o azyl. Úprava podmínek jejich vstupu a pobytu je obsažena v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu. K provádění zákona o pobytu cizinců jsou využívána i příslušná ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (mimo jiné upravuje oprávnění a povinnosti Služby cizinecké a pohraniční policie).

Právě výše uvedené zákony č. 325/1999 Sb. a 326/1999 Sb. prošly v návaznosti na právo Evropské unie a vývojem vyvstálé potřeby v posledních dvou letech zásadními novelizacemi. Mezi nejdůležitější patří zákon č. 170/2007 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se vstupem České republiky do schengenského prostoru a především pak zákon č. 379/2007 Sb. Zákon o pobytu cizinců je aplikován provázaně s dalšími zákonnými úpravami, např. právní úprava zaměstnanosti, podnikání, školství, zdravotnictví, sociálního zabezpečení nebo financí.

Hlavním cílem změn zákona o azylu je do českého právního řádu upravujícího procesní pravidla řízení o mezinárodní ochraně transponovat minimální normy pro řízení o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka stanovené Směrnicí Rady Evropské unie 2005/85/ES s cílem postupně

vytvářet společný evropský azylový systém⁴. Sbližování pravidel pro řízení o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka by mělo pomoci omezit druhotný pohyb žadatelů o azyl mezi členskými státy v případech, kdy by tento pohyb byl způsoben rozdíly v právních rámcích.

Na migraci se dá nahlížet z mnoha různých úhlů pohledu. Migrace obyvatel může být pojata s ohledem na čas jako krátkodobá nebo dlouhodobá, z pohledu dotčeného území se může označovat jako imigrace (příchod osob) nebo emigrace (odchod osob), případně se používá pojem reemigrace, který zahrnuje emigraci a zpětnou imigraci. Dále se dá o migraci hovořit z hlediska příčin jako o dobrovolné nebo nucené a v neposlední řadě z pohledu dodržování či porušování daných norem konkrétních zemí o legální – zákonné, povolené a nelegální – nezákonné, nepovolené. Migrace se dá členit mnoha dalšími způsoby a označovat nejrůznějšími přívlastky, záleží pouze na pohledu autora a na odborné oblasti, v jejíž působnosti se tímto tématem zabývá. Jako příklad lze uvést vyjádření: „*Jako synonymum pro dobrovolnou migraci se užívá termínu ekonomická migrace...*“⁵ který však sama autorka dále ve své práci koriguje a uvádí, že je problematické definovat migranta jako ekonomického nebo jako uprchlíka, neboť „*jakákoliv migrace v sobě*

⁴ Společná azylová politika, včetně společného evropského azylového systému, je nedílnou součástí cíle EU spočívajícího v postupném vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva otevřeného těm, kdo pod tlakem okolností oprávněně hledají ochranu v Evropském společenství. Podle závěrů ze zasedání Evropské rady v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999 by měl společný evropský azylový systém v krátké době zahrnovat společné normy pro spravedlivé a účinné azylové řízení v členských státech a z dlouhodobého pohledu pravidla Společenství vedoucí ke společnému azylovému řízení v Evropském společenství. Minimální normy pro řízení v členských státech pro přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, jejichž zavedení ve Společenství je hlavním cílem procedurální směrnice, jsou tak prvním opatřením pro azylová řízení. (*SMĚRNICE RADY 2003/9/ES* [online]. Rada Evropské unie, 2003 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/66483dcf4a4e019cb08086c080535045/2003_9_EC_p_ij_m_n_.doc>).

⁵ MIKŠOVÁ, Magdalena. *Azylová politika České republiky v kontextu mezinárodní migrace a azylové politiky Evropské unie*. Brno, 2003, s. 28.

*zahrnuje prvky volby a nátlaku.*⁶ Důvodů migrace může být mnoho, mohou se různě kombinovat a i druhy migrace se mohou různě prolínat, jedna forma může přecházet k jiné.

V empirické části mé práce, přistupuji k migraci z hlediska motivů a příčin odchodu z domovské země vybraných národnostních skupin a nyní v kapitole stavu a řešení migrace v České republice nahlížím na migraci především ze státoprávního hlediska a v tomto smyslu ji rozděluji na migraci legální a nelegální.

3.1.1 Legální migrace

Do této kategorie lze zařadit veškerý pohyb osob přes státní hranice za nejrůznějšími účely. Může se jednat o krátkodobé, dlouhodobé nebo i trvalé usídlení se na území hostitelské země. Zásadní podmínkou však je splnění a dodržování podmínek a právních norem příslušného státu, České republiky.

3.1.2 Nelegální migrace

Po plném zapojení se České republiky do tzv. schengenské spolupráce, na konci roku 2007, došlo ke změně podmínek a ke zjednodušení výstupu z území České republiky, což může mylně vypadat, že nelegální migrace již přestala existovat, protože již nejsou žádné hlídané hranice státu. Aktivity subjektů organizovaného zločinu, v rámci nelegální migrace a obchodu s lidmi, ale stále trvají a stávají se důmyslnějšími.

Část migrantů se do České republiky dostává za pomoci velmi dobře organizovaných převaděčských skupin, velká část pak využívá pomoci různých domácích i zahraničních agentur. To vše je součástí velmi výnosného, více či méně nelegálního obchodu. Metody převaděčů

⁶ BRETTELL, 2000, s. 50, in MIKŠOVÁ, *c.d.*, s. 29.

jsou nabývanými zkušenostmi čím dále propracovanější a důkladnější, k převozům cizinců přes státní hranice jsou využívány důmyslně řešené nákladové prostory nákladních automobilů, ale využívány jsou i zavazadlové prostory osobních vozidel.

Je nutno také zdůraznit, že nelegální migrace zasahuje do různých oblastí společnosti, včetně oblasti kriminality a organizovaného zločinu. Nelegální migrace souvisí s přeshraniční trestnou činností, organizovanou převaděčskou kriminalitou a obchodem s lidmi a může být napojena i na mezinárodní terorismus. Velkým nebezpečím je využívání falešných nebo různě upravených a pozměněných cestovních dokladů, díky nimž se mohou v České republice pod falešnou identitou skrývat například i osoby napojené na organizovaný mezinárodní zločin nebo terorismus.

Velmi početnou kategorii nelegálních migrantů tvoří cizinci, kteří přišli na území České republiky legálně na základě uděleného vstupního víza (pokud není se státem, jehož jsou občany, vízová povinnost zrušena). Poté ale tito cizinci porušili podmínky účelu vstupu do republiky nebo překročili dobu oprávněného pobytu a tím se stali osobami pobývajícími na našem území neoprávněně – nelegálními migranty. Někteří z nich se pak při odhalení jejich nelegálního pobytu v České republice při náhodné kontrole apod. snaží svoji situaci „zachránit“ a legalizovat žádostí o mezinárodní ochranu (azyl), což měli v případě skutečného zájmu neprodleně udělat již při vstupu na území České republiky.

Vládou České republiky je omezení nelegální migrace řazeno mezi její nejdůležitější strategické zájmy a boj proti nelegální migraci je pokládán za jednu z priorit bezpečnostní politiky v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti státu.

Tímto postojem naplňuje Česká republika i jednu z priorit Haagského programu⁷, kterou je řízená migrace obsahující mimo jiné také posilování boje proti nelegální migraci, převaděčství a obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi.

Pro stav nelegální migrace na území České republiky v roce 2008 a pro současný vývoj je charakteristický především nárůst porušování pobytových podmínek cizinců. Zvyšuje se také počet osob zachycených při použití neregulérních cestovních dokladů, a naopak v roce 2008 klesl oproti předchozím obdobím počet osob zjištěných při nelegálním přeshraničním pohybu.

Nelegální migrace v České republice se dá dále rozdělit na:

- Nelegální vstup osob přes státní hranice na území státu a nedovolené způsoby opuštění státu;
- Nelegální pobyt cizinců ve vnitrozemí, tj. porušení zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince.⁸

⁷ Haagský program: „Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii“ byl přijat Evropskou radou v listopadu 2004. Haagský program se týká zejména následujících politik v oblasti svobody, bezpečnosti a práva: základních práv a státního občanství; azylu a přistěhovalectví; správy hranic; integrace; boje proti terorismu a organizované trestné činnosti; policejní a soudní spolupráce; občanského práva. *Haagský program* [online]. Praha : Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2008 [cit. 2009-3-21]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=2486&d=177359>>.

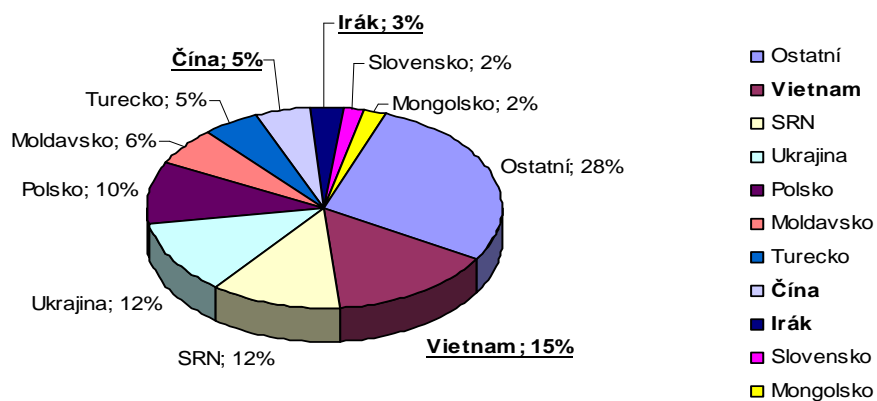
⁸ *Zpráva o migraci za rok 2007* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2008 [cit. 2008-12-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/o-nas-azyl-a-migrace.aspx>>.

3.1.2.1 Nelegální migrace přes hranice ČR

	<i>počet osob</i>	<i>%</i>
<i>Cizinci celkem</i>	2 837	100
Ostatní	779	28
Vietnam	418	15
SRN	345	12
Ukrajina	336	12
Polsko	276	10
Moldavsko	179	6
Turecko	139	5
Čína	138	5
Irák	90	3
Slovensko	69	2
Mongolsko	68	2

Nelegální migrace cizinců přes státní hranice v roce 2007

Zdroj: Český statistický úřad

Za nelegální migraci přes státní hranice jsou považovány případy, ve kterých z různých důvodů překročí osoby nedovoleným způsobem státní hranice České republiky. Jsou zde zahrnuty zjištěné případy neoprávněných vstupů cizinců na území České republiky i případy, kdy cizinci území nedovoleným způsobem opouštějí nebo se o neoprávněný přechod státních hranic prokazatelně pokoušejí. Také jsou zde zahrnuty případy použití falešných, upravených nebo jinak pozměněných cestovních dokladů, dále případy, kdy se cizinec pokusí vstoupit na území České republiky i přesto, že mu trvá pravomocné rozhodnutí o správním vyhoštění nebo mu trvá soudem uložený trest vyhoštění.

3.1.2.2 Porušování pobytového režimu na území ČR

	<i>počet osob</i>	<i>%</i>
<i>Cizinci celkem</i>	4712	100
Ostatní	486	10
Ukrajina	2904	62
Vietnam	345	7
Čína	176	4
Mongolsko	174	4
Rusko	150	3
Bělorusko	133	3
Moldavsko	121	3
Slovensko	111	2
Kyrgyzstán	58	1
Gruzie	54	1

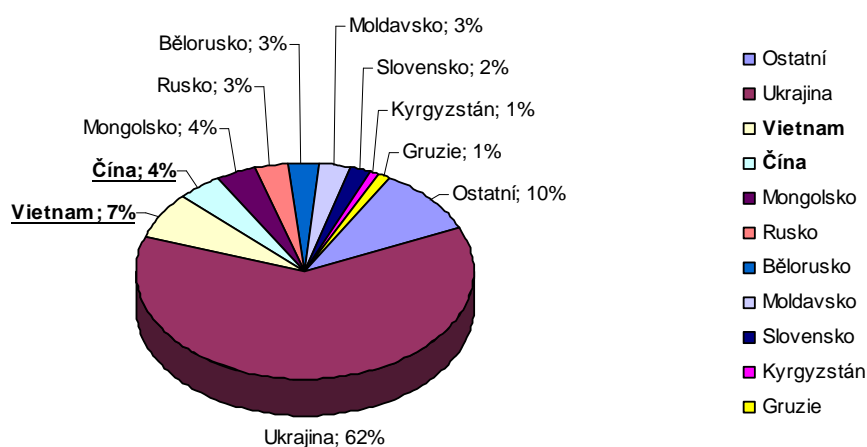
Do této kategorie jsou počítány případy, ve kterých cizinec sice vstoupí na území České republiky legálně, ale po uplynutí lhůty povoleného pobytu nevycestuje, a pobývá na území dále bez povolení - nelegálně, a tím porušuje zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince. Dále sem patří případy, ve kterých se cizinec dostane na území České republiky neoprávněně aniž je jeho nelegální vstup odhalen, a v republice dále nelegálně pobývá.

Stejně jako v předchozích letech tvořili největší skupinu osob, které byly v roce 2007 zjištěny při nelegální migraci - porušování pobytového režimu, občané Ukrajiny.

Na celkovém počtu zjištěných osob v této kategorii nelegální migrace se podíleli téměř 62 %. S velkým odstupem na druhém místě následovali, stejně jako v roce 2006, občané Vietnamu (345 osob) a dále občané Číny (176 osob), kteří postoupili ze šesté pozice v roce 2006.

Porušování pobytového režimu v roce 2007

Zdroj: Český statistický úřad

3.1.3 Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany v ČR

V roce 2007 Česká republika evidovala celkem 1 878 nových žádostí o mezinárodní ochranu. Ve srovnání s rokem 2006, kdy o udělení některé z forem mezinárodní ochrany požádalo 3 016 osob, se jedná o meziroční pokles o cca 38,0%. I v roce 2007 pokračoval trend poklesu počtu žádostí o mezinárodní ochranu, který započal po vstupu České republiky do Evropské unie v květnu roku 2004. Příznačným pro vývoj v azylové oblasti v České republice bylo v roce 2007 vedle setrvalého, poměrně významného poklesu nově podaných žádostí o udělení mezinárodní ochrany i zvýšení počtu žadatelů z některých doposud méně významných zdrojových zemí. Jednalo se zejména o zvýšený počet

žadatelů o mezinárodní ochranu z Turecka zaznamenaný na konci roku 2007.

Až do roku 2006 vývoj celkového počtu žádostí o mezinárodní ochranu v České republice více méně korespondoval se situací v ostatních evropských zemích, v roce 2007 však byla situace odlišná. Zatímco v České republice se počet žádostí o mezinárodní ochranu nadále snižoval, tak Evropská unie jako celek zaznamenala v počtu azylových žádostí naopak nárůst. Tento nárůst byl způsoben výrazným zvýšením počtu žádostí o azyl pouze v několika zemích Evropské unie a byl způsoben početnou uprchlickou vlnou z Iráku. Vzhledem k tomu, že Česká republika nebyla pro irácké uprchlíky cílovou zemí, tato vlna se do počtu žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v roce 2007 nepromítla.

Z hlediska celkového počtu žadatelů o udělení mezinárodní ochrany se Česká republika v roce 2007, ve srovnání s ostatními členskými zeměmi, zařadila na sedmnácté místo v Evropské unii.

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice – vývoj a meziroční procentuální změny v období 1998 – 2008

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet žadatelů	4 085	7 220	8 788	18 094	8 484	11 400	5 459	4 021	3 016	1 878	1 656
Meziroční změna v %	93,7	76,7	21,7	105,9	- 53,1	34,4	- 52,1	- 26,3	-25,0	-37,7	-11,8

3.1.4 Azylová zařízení

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra zajišťuje služby žadatelům o udělení mezinárodní ochrany a azylantům v celkem devíti azylových zařízeních, která se rozlišují na tři typy.

- **Přijímací středisko** slouží k ubytování cizince do doby provedení úkonů uvedených v ustanovení § 4671 a § 73 zákona o azylu.

- **Pobytové středisko** slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby pravomocného ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany.

- **Integrační azylové středisko** slouží k přechodnému ubytování azylantů.

Zřizovatelem azylových zařízení je podle § 80 zákona o azylu Ministerstvo vnitra, které je rovněž výlučným provozovatelem přijímacích středisek. Provozovatelem pobytových středisek a integračních azylových středisek může být ministerstvo nebo právnická osoba v rozsahu pověření uděleného ministerstvem a za úplatu.

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra provozuje tři přijímací střediska. Jsou to přijímací středisko Vyšší Lhoty, přijímací středisko na mezinárodním letišti Praha-Ruzyně a azylové zařízení Velké Přílepy určené jako přijímací středisko na mezinárodním letišti. Přijímací středisko ve Velkých Přílepech bylo zřízeno s účinností novely zákona o azylu (21. 12. 2007). V předchozím období roku 2007 bylo provozováno jako detašované zařízení pro zajištění cizinců.

Integrační azylová střediska slouží pro dočasné ubytování osob, kterým byl přiznán azyl v první etapě jejich integrace. K 31. prosinci 2007 bylo Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra provozováno celkem pět integračních azylových středisek, ve kterých je azylantům k dispozici dohromady 64 ubytovacích jednotek s maximální kapacitou 224 lůžek, které jsou obsazovány podle velikosti a charakteru ubytovaných rodin.

Žadatelé o azyl ubytovaní v pobytovém středisku mají možnost na základě žádosti toto středisko dlouhodobě opustit. V roce 2007 tuto možnost využívalo průměrně 51 % evidovaných žadatelů o azyl.

V letech 1990 - 2008 celkem požádalo v České republice o mezinárodní ochranu 87 904 cizinců. Z tohoto počtu byl azyl udělen ve 3 433 případech.

V příloze č. 1 této práce je názorná mapka ukazující rozmístění azylových zařízení na území České republiky.

3.1.5 Zařízení pro zajištění cizinců

Na základě zákona č. 428/2005 Sb., kterým byl novelizován zákon o pobytu cizinců, bylo oprávnění ke zřizování a provozování zařízení pro zajištění cizinců převedeno z Policie České republiky na Ministerstvo vnitra. V rámci ministerstva byla tímto úkolem pověřena Správa uprchlických zařízení.

Ke dni 31. 12. 2007 provozovala Správa uprchlických zařízení dvě zařízení pro zajištění cizinců⁹, a to v Poštorné (Jihomoravský kraj) a Bělé pod Bezdězem - Jezové (Středočeský kraj), v nichž je cizinec povinen se zdržovat na základě rozhodnutí o zajištění za účelem správního vyhoštění. Kapacita uvedených zařízení pro zajištění cizinců činila ke dni 31. 12. 2007 celkem 508 lůžek.

⁹ Viz příloha č. 2.

Policisté nadále vykonávají službu v těchto zařízeních v rozsahu stanoveném zákonem o pobytu cizinců - úkony spojené s příjmem cizinců do zařízení, střežení zpřísněného režimu, střežení cizinců v případě hospitalizace v nemocnicích na neuzavřených odděleních aj.

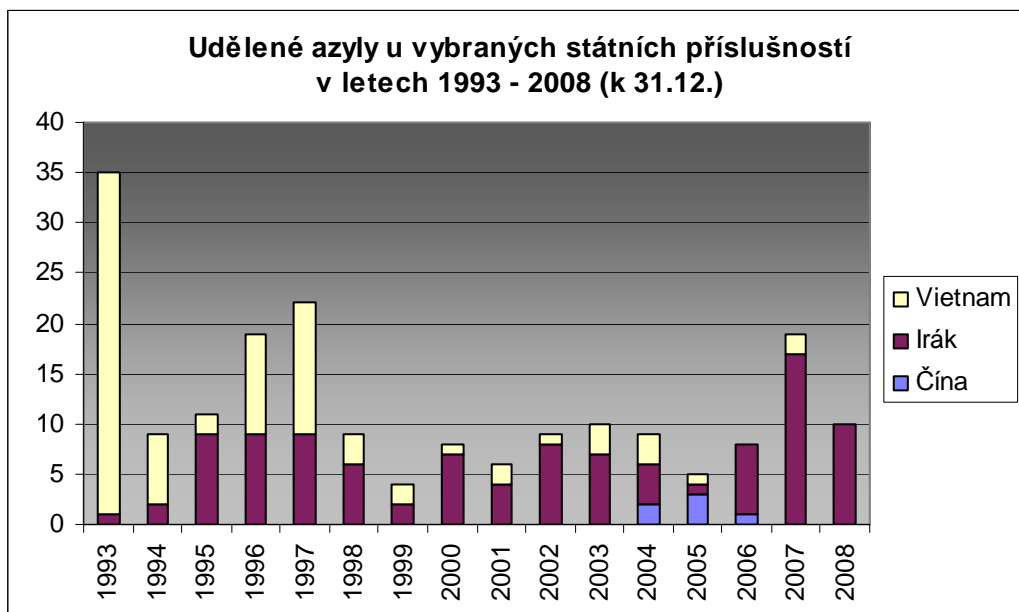
Ze statistických údajů Správy uprchlických zařízení vyplývá, že v roce 2007 bylo do zařízení pro zajištění cizinců umístěno celkem 599 cizinců.

Z výše uvedeného počtu podalo žádost o mezinárodní ochranu 175 cizinců. Pokles zájmu osob žádat o mezinárodní ochranu v České republice při zajištění v zařízeních pro cizince souvisí patrně se vstupem České republiky do Evropské unie a s aplikací dublinského systému¹⁰.

Z hlediska státních příslušností bylo v uvedeném roce 2007 umístěno do zařízení pro zajištění cizinců 92 občanů Vietnamu (tj. 15 % z celkového počtu umístěných cizinců v roce 2007), a 51 občanů Číny (tj. 9 %).

¹⁰ Dublinská úmluva - podepsána v červnu 1990, vstoupila v platnost v září 1997. Upravuje záležitosti v oblasti azylové procedury. Je především úmluvou o určení státu odpovědného za přezkoumání žádosti o azyl, podané v jednom z členských států Evropské unie. Jejím cílem bylo odstranění jevu hromadných žádostí o statut uprchlíka, které byly dříve podávány více státům současně nebo následovně, poskytnutí záruky žadateli o azyl, že bude jeho žádost posouzena jedním členským státem podle kritérií definovaných ve smlouvě a nebude odsouvána do jiných členských států. Žádost o azyl je stále posuzována dle vnitrostátních předpisů a zákonů a mezinárodních závazků jednotlivých států.

- Jejím nejdůležitějším přínosem je, že definuje a podává způsob určení tzv. odpovědné země (země odpovědné za rozhodování o azylu).

Zdroj: Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR

<i>Státní příslušnost</i>	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Čína	-	-	-	-	-	-	-	-	
Irák	1	2	9	9	9	6	2	7	
Vietnam	34	7	2	10	13	3	2	1	
Ostatní	215	107	48	143	74	69	75	125	
Celkem	250	116	59	162	96	78	79	133	
<i>Státní příslušnost</i>	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
Čína	-	-	-	2	3	1	-	-	6
Irák	4	8	7	4	1	7	17	10	103
Vietnam	2	1	3	3	1	-	2	-	84
Ostatní	77	94	198	133	246	260	172	147	2 183
Celkem	83	103	208	142	251	268	191	157	2 376

Jedním z možných řešení neúměrně rostoucí migrace nejen k nám, ale i do dalších zemí Evropské unie je určitě zkvalitnění a zvýšení informovanosti v domovských zemích migrantů. V současné době neustále přibývá nejrůznějších podnikatelských subjektů, pro které je dovoz zejména levných pracovních sil velmi výhodným a výnosným

zdrojem příjmů. Toto se týká především Vietnamu a jedná se zvláště o celou síť pracovních agentur působících a případně spolupracujících na území obou států – ČR a VSR. Zástupci agentur slibují lidem ve Vietnamu vidinu na jejich poměry zajímavých výdělků v ČR, ale již neuvádí, že i životní náklady jako jsou stravování a ubytování jsou v Čechách neúměrně vyšší, než jsou pracovníci zvyklí z domova. Díky tomu v ČR neustále narůstá počet cizinců, kteří sem přijeli nebo byli dovezeni za prací a to nejen z Vietnamu, ale i dalších zemí jako například Mongolsko, Slovensko, Ukrajina a další.

Do tohoto procesu navíc velmi neblaze zasáhla ke konci roku 2008 celosvětová ekonomická krize, která měla za důsledek omezování výroby v továrnách a v oblasti pracovní migrace velké propouštění zaměstnanců z továren, což postihlo v první řadě především agenturní zahraniční zaměstnance. Díky tomu jsou na počátku roku 2009 v ČR podle odhadů až desítky tisíc nezaměstnaných cizinců a jednou z nejvíce postižených cizineckých komunit je v Čechách právě jedna z nejpočetnějších - komunita Vietnamců. Nezaměstnanost zde ale tvrdě zasáhla také pracovníky z Mongolska a dalších zemí, kteří se téměř ze dne na den ocitli zcela bez prostředků nemajíc peníze ani na cestu zpět do vlasti.

Velký podíl na tomto stavu má i nedokonalá legislativa, která umožnila pracovním agenturám v honbě za ziskem dovézt bez dostatečného zajištění a záruk velké množství zahraničních dělníků.

3.1.6 Integrace cizinců

Podpora integrace dlouhodobě legálně usazených cizinců na území České republiky je od roku 1999 součástí aktivní politiky vlády. Od roku 2004 je agenda spojená s koordinací realizace Koncepce integrace cizinců na území České republiky spravována Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s ostatními resorty každoročně zpracovává a předkládá vládě ke schválení materiál hodnotící vývoj Koncepce integrace cizinců v daném roce a stanovující úkoly pro další období.

Od roku 2006 započaly v návaznosti na stanovené priority práce na realizaci potřebných zásadních opatření cílených na integraci cizinců, a to zejména v oblastech znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti a vztahy cizince s členy majoritní společnosti.

Jako jednoznačná priorita v rámci politiky integrace cizinců byla stanovena znalost českého jazyka. V roce 2007 pokračovaly přípravy na vytvoření systému výuky češtiny pro cizince a zavedení jednotné zkoušky z češtiny. Důraz je dále kladen na posílení informovanosti cizinců z třetích zemí, která by měla podpořit jejich schopnost orientace v právním a společenském systému České republiky. Informační materiály jsou kromě tištěné podoby v českém, ukrajinském, anglickém, ruském a vietnamském jazyce zveřejňovány také na webových stránkách www.cizinci.cz v sekci Informační materiály a příručky. Tyto webové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí zůstávají základním nástrojem předávání informací nejen cizincům, ale zejména pracovníkům státní správy a samosprávy i nestátních neziskových organizací¹¹.

Vzhledem k identifikované nutnosti zajistit dostatek státní správou garantovaných informací pro občany třetích zemí ze všech resortů, kterých se týká problematika integrace cizinců, je na Portálu veřejné správy ČR <http://portal.gov.cz> informační sekce „Cizinec“ přičemž garance aktuality informací je ponechána na jednotlivých zainteresovaných resortech.

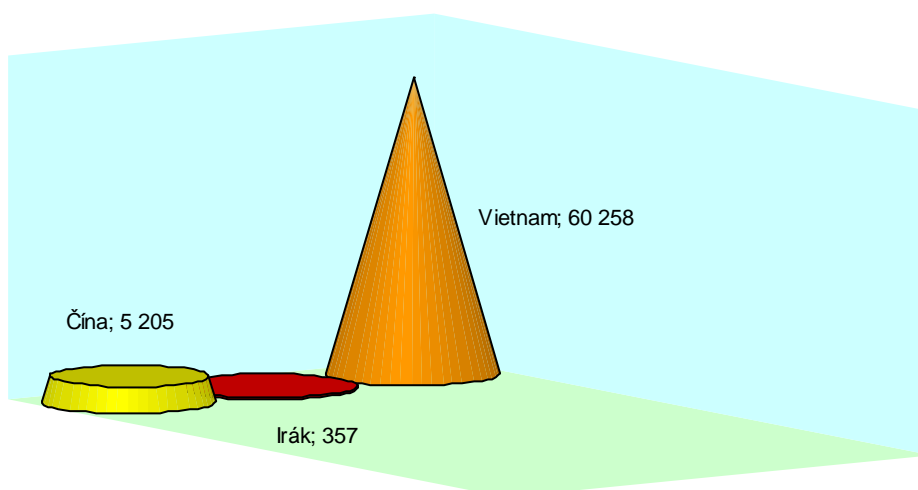
¹¹ Zdroj – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Velká pozornost je průběžně věnována podpoře projektů na podporu integrace cizinců, a to prostřednictvím finančních prostředků uvolňovaných ze státního rozpočtu. Projekty jsou realizovány prostřednictvím nestátních neziskových organizací zejména v oblastech, v nichž nelze uplatnit přímý vliv orgánů státní správy a orgánů samosprávy.

Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství k 31. 12. 2008

Státní občanství	Cizinci celkem	Trvalý pobyt			Ostatní typy pobytu		
		celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Celkem všech cizinců	438 301	172 927	91 632	81 295	265 374	172 792	92 582
Čína	5 205	3 185	1 753	1 432	2 020	1 200	820
Irák	357	280	186	94	77	51	26
Vietnam	60 258	34 795	19 679	15 116	25 463	16 877	8 586

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR

Projekty jsou tematicky zaměřeny zejména na podporu aktivit k prohloubení znalosti českého jazyka a k usnadnění vstupu cizinců na trh práce, zlepšení informovanosti cizinců a pracovníků veřejné správy o aspektech integrace cizinců, zajištění sociálního a právního poradenství

pro cizince (včetně asistence při komunikaci cizinců s úřady), podporu vzdělávání, rozvoj kulturního a společenského života cizinců, podporu rozvoje vztahů mezi cizinci a českými občany, psychologickou pomoc při integraci cizinců, činnosti komunitních a multikulturních center, rozvíjení vzájemné tolerance a lidské sounáležitosti. Na realizaci projektů byla například v roce 2007 ze státního rozpočtu vyčleněna částka ve výši 25 miliónů korun, která byla rozdělena mezi jednotlivé dotčené resorty a ČSÚ. Obdobně podporují celou řadu projektů zaměřených na integraci cizinců také kraje a obce.

O celkových počtech cizinců pobývajících na území České republiky a o vývoji těchto počtů za posledních 20 let vypovídají tabulky umístěné v příloze této práce (viz přílohy č. 3 a 4).

Zrušení kontrol na státních hranicích je zásadní změnou, jejíž dopady je nutné velmi pozorně sledovat a vytvořit pro tento účel vhodné monitorovací mechanismy. V souladu s Národním plánem řízení ochrany státních hranic České republiky bylo ke dni 1. září 2007 zřízeno Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci¹². Jedná se o meziresortní analytické pracoviště stálého charakteru umístěné v rámci Ministerstva vnitra, jehož úkolem je provádět průběžný monitoring situace v oblasti ochrany hranic a nelegální migrace.

V oblasti imigrace je prioritou České republiky formulovat účinná opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat nelegální migraci. Nástrojem k naplňování tohoto cíle jsou například projekty zaměřené na výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků, Zelené karty, ale i akční plán boje s nelegální migrací.

Z analýzy migrace provedené Ministerstvem vnitra na území České republiky vyplývají následující trendy:

¹² Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci bylo zřízeno na základě usnesení vlády České republiky ze dne 22. srpna 2007 č. 933.

- zvyšování počtu cizinců pobývajících legálně v České republice, a to jak osob s uděleným dlouhodobým pobytem, tak trvalým pobytem;

- snižování počtu osob odhalených při nelegální migraci, a to jak v souvislosti s ochranou státních hranic, tak při nelegálním pobytu na území České republiky;

- zvyšující se podíl osob, u kterých byla při nelegální migraci přes státní hranice zjištěna účast převaděče;

- zvyšující se podíl osob, které byly přes státní hranice České republiky přepravovány v úkrytu dopravního prostředku;

- zvyšující se podíl osob, které použily při nelegální migraci přes státní hranice neregulérní cestovní doklad.

3.2 Migrace z Číny

Mezinárodní migrace se stala globálním fenoménem, který ovlivňuje prakticky každou zemi. Rostoucí mezinárodní obchod, větší integrace světové ekonomiky a pokroky v komunikační technologii a hromadné dopravě nejenže rozvinuly světovou výměnu zboží a služeb, ale podnítily také pohyb pracovníků, kteří hledají pracovní příležitosti. V současné době žije mimo svou rodnou zemi kolem 175 milionů lidí (přibližně 3 procenta světové populace) a zahraniční migranti tvoří skoro 10 procent obyvatelstva v rozvinutých zemích (United Nations 2002, 2). Legální a ilegální migranti tvoří v současnosti 15 procent populace v přibližně 50 zemích a očekává se, že tento trend pohybu obyvatel bude pokračovat i v budoucnosti (National Intelligence Council 2000, 23). Globalizace komerční sféry a celosvětové propojení výrobního a distribučního procesu může jen podpořit pohyb pracovníků a následně podnítit tendence ilegální migrace. Tlak na zahraniční migraci již způsobil rozmach v ekonomice; zprostředkovatelé a napomahači využívají mezer v zákonech, padělají dokumenty a zneužívají špatně střežené hranice

k tomu, aby migrantům, kteří zaplatí určitý poplatek, pomohli dostat se do svých cílových zemí. Když v roce 1949 převzali čínští komunisté kontrolu nad většinou území Číny, emigrace čínských obyvatel do jiných zemí téměř ustala. Země byla prakticky uzavřená. Pro většinu Číňanů byla myšlenka cesty do USA, natož za použití ilegálních kanálů, natolik nemyslitelná a vzdálená jako cesta na Měsíc. Cestovat do zahraničí (*chuguo*) bylo něco, co mohli dělat vysoce postavení úředníci v Pekingu a běžní obyvatelé o tom mohli číst v novinách.¹³

Zdá se, že přítomnost čínských migrantů v zámoří (v Severní Americe i Evropě) má dvě tendence (Pieke et al. 2004, s. 200). Za prvé se kvůli kumulativní povaze mezinárodní migrace rozrostla oblast Číny, ze které se vysílají migranti, z několika částí v provincii Fujian na mnoho dalších oblastí. Druhým trendem v převádění lidí je expanze území, ve kterém operují převaděči v rámci Spojených států. Převaděči již neomezují usazování ilegálních migrantů jen na velké metropolitní oblasti s rozsáhlými etnickými komunitami.¹⁴

V minulosti byla většina ilegálních migrantů mladí muži pocházející z farmářských vesnic, pro které život v Číně nenabízel moc nadějí. V posledních letech narůstá kvůli masivnímu propouštění, jehož příčinou byly čínské ekonomické reformy, počet ilegálních migrantů díky bývalým zaměstnancům vládních úřadů nebo státem vlastněných společností. Tito lidé mají vlivné kontakty a často jsou schopni získat „originální“ dokumenty prostřednictvím „řádných“ kanálů. Není mnoho informací o tom, jak tento trend ovlivňuje aktivity spojené s převáděním nebo jak se může proces usazování těchto vzdělanějších a kvalifikovanějších pracovníků lišit od usazování jejich předchůdců.

¹³ ZHANG, Sheldon X. *Chinese Human Smuggling Organizations : Families, Social Networks, and Cultural Imperatives*. Stanford, California : Stanford University Press, 2008. 281 s. ISBN 978-0-8047-5741-6, s. 3.

¹⁴ Srov. ZHANG, c.d., s. 13 – 14.

Faktory, které spouští a udržují mezinárodní migraci, jsou rozmanité a v průběhu času se mění. Migrace obyvatelstva se v minulém století stala globálním jevem. V minulosti to byli převážně Evropané, kteří opouštěli svou rodnou zemi hledajíc lepší život v zámoří. Nyní vzniká migrace většinou v rozvojových zemích Afriky, Asie a latinské Ameriky; jejím cílem jsou země Severní Ameriky a Evropy. Ve druhé polovině dvacátého století zničil rostoucí mezinárodní obchod živobytí mnoha lidí podnikajících v rámci tradičních ekonomik a urychlil jejich přesun ve snaze nalézt lepší ekonomické příležitosti.

Přes rychlý ekonomický růst a zvyšující se životní úroveň obyvatelstva Číny zůstává migrace do zahraničí jednou z variant pro chudé Číňany jak řešit jejich ekonomickou tíseň. Mezi jednotlivými čínskými regiony existují obrovské ekonomické rozdíly. Je proto pochopitelné, že obyvatelé některých kantonů migrují častěji než obyvatelé jiných, bohatších oblastí.¹⁵

Současné migrační trendy Číňanů potvrzují, že mladí vzdělaní Číňané odcházejí nejen do velkých čínských měst, kde se pokoušejí nalézt práci, ale i do zahraničí. Oblíbenou destinací čínské ekonomické migrace se stává Thajsko, zejména díky kulturním vazbám, lingvistickým podobnostem a ekonomickým faktorům. Čínští migranti se uchylují také do dalších míst a zemí, zvláště tam, kde jsou již významněji etablovány čínské komunity – USA, Kanada, Austrálie a některé evropské země, například Velká Británie a Francie.

V České republice bylo v roce 2007 zjištěno 69 občanů Číny, kteří se prokazovali neregulérním cestovním dokladem. Kromě dvou občanů byli všichni zadrženi při nelegální migraci přes státní hranice.

Občané Číny dodržují nastolený trend, kdy používají zejména cestovní doklady etnicky příbuzných států. Ke změně došlo v používání

¹⁵ Srov. ZHANG, c.d., s. 14.

cestovních dokladů Korejské republiky a Japonska. Zatímco v roce 2006 vedly ve statistice doklady Japonska, v roce 2007 jsou nejčastěji zneužívány doklady Korejské republiky.

3.3 Migrace z Iráku

Irácko-iránská válka v letech 1980 – 1988, poté anexe Kuvajtu, válka v Perském zálivu – to je více než jedenáct let válečných konfliktů a dvanáct let embarga, která měla významný vliv na život iráckého lidu.

Je známou skutečností, že další válka v Iráku od roku 2003 způsobila obrovskou vlnu migrace iráckých občanů, kteří po svržení saddámovského režimu v dubnu 2003 nejdříve v menších počtech a později ve stále mohutnějších vlnách opouštějí Irák (mnozí zřejmě natrvalo).

Exodus Iráčanů má několik významných milníků – zhoršení bezpečnostní situace v roce 2004 a pokračující násilnosti v roce 2005 vedly k poklesu nadějí v budoucnost nového Iráku a touze mnoha Iráčanů opustit vlast, avšak nejvýznamnějším milníkem je nesporně pumový útok na šíitskou mešitu ve městě Samara v únoru 2006. Tento bombový útok vyprovokoval krvavé „sektářské střety“, které jsou jen krůčkem k občanské válce v Iráku.

Mezinárodní experti, jakož i organizace zabývající se migrací, souhlasí s faktem, že bombový útok v Samaře zhoršil již probíhající odchod Iráčanů z domovů (do zahraničí nebo v rámci Iráku), který je nazýván nejhorší migrační vlnou na Středním východě od palestinského exodu v roce 1948, který doprovázel vznik státu Izrael.

Uvedený problém má, jak to v podobných krizích bývá, dvě závažné roviny. Za první se jedná o Iráčany, kteří prchají před konfliktem za hranice, ať již do sousedních zemí nebo např. do Evropy a za druhé se

jedná o vnitřní migraci v rámci Iráku, mnohdy jen do jiných městských částí a čtvrtí, nebo naopak do jiných měst či provincií.

Zdaleka největší břímě představují iráčtí uprchlíci pro sousední země, zvláště pro Sýrii a Jordánsko. V Sýrii je odhadem až milión iráckých uprchlíků, Jordánsko hostí asi 750 000 iráckých uprchlíků, Egypt přibližně 150 000. Pro Sýrii, která již tak trpí velkou nezaměstnaností a prochází navíc ekonomickou recesí, představují iráčtí uprchlíci velmi závažný problém. Ale i pro ostatní země v regionu přináší přítomnost iráckých uprchlíků mnohé problémy, nejen ekonomického a sociálního rázu, ale také bezpečnostní a politické; některé hostitelské země se obávají infiltrace radikálních živlů, změny demografického složení, zvyšující se šíitské přítomnosti (na kterou je v posledních letech nahlíženo v sunnitském světě s nedůvěrou) apod. Mezinárodní odhady hovoří o nejméně 2 miliónech iráckých uprchlíků. Zvláštní problém představuje oblast kolem města Kirkúk, bohatá na ropu, která je v důsledku násilného vysídlení Kurdů za režimu Saddáma Hussaina a textu čl. 140 Ústavy o referendu k územnímu připojení Kirkúku k iráckému Kurdistánu dlouhodobě jablkem sváru mezi kurdským a arabským etnikem.

Vzhledem k migrační vlně Iráčanů je jasné, že exodus se týká i západních zemí. V této souvislosti jsou často kritizovány Spojené státy americké, které de facto svou invazí exodus spustily a nejsou ochotny se příliš na řešení této krize podílet. Do konce roku 2006 totiž Spojené státy poskytly politický azyl pouze 466 Iráčanům. V roce 2007 to bylo pouhých 202 Iráčanů, kteří azyl získali. V roce 2008 plánovaly kritizované Spojené státy přijmout asi 7 000 iráckých uprchlíků a poskytnout 18 miliónů USD na pomoc běžencům. OSN tento krok uvítala a označila za „pozitivní signál“ v řešení problémů s iráckými uprchlíky, avšak stále se angažmá USA všeobecně považuje za nedostatečné. Pro srovnání například ve Švédsku získalo v roce 2007 azyl asi 10 000 Iráčanů. Podle poznatků a zkušeností s vízovou agendou na zastupitelském úřadě České republiky v Bagdádu je zájem Iráčanů o „evropské vízum“ nepolevující.

Nelze hovořit o převaze jednotlivých etnických skupin v probíhajícím exodu, velmi pravděpodobně jsou zastoupeny všechny etnické skupiny v počtech, odpovídajících demografickému charakteru Iráku. Prchají tak nejen muslimští Arabové (sunnité a šíité), ale také příslušníci křesťanských etnicko-náboženských komunit (Asyřané a Turkomané) a v neposlední řadě též Kurdové. Přestože převážná většina žadatelů o české vízum pochází z Bagdádu, mnozí žadatelé také pocházejí z problematického Kirkúku. Třetí skupinou žadatelů, počítáme-li za nejvýznamnější zdroj žadatelů o české vízum regiony okolo Bagdádu a Kirkúku, jsou Kurdové ze severu.

Z vybraných legend lze často narazit na snahu dostat se do ČR pod záminkou lázeňského pobytu. Tyto osoby často neznají ani jméno lázní, neurčitě specifikují očekávaný zdravotní přínos pobytu apod. Také otázka na osobu, která doporučila lázně, objednala pobyt apod., je často rozhodující. V případech, že pobyt do lázní, jejichž jméno žadatel nezná, zařídili příbuzní žadatele, kteří žijí v Německu, lze téměř s jistotou předpokládat snahu o ilegální migraci. Jako příklad vlivu příbuzných ze Švédska lze uvést rodiny, kterým pobyt v Karlových Varech zaplatil příbuzný - po ověření platby u lázeňského domu a vystavení viz bylo okamžitě uplatněno storno rezervace. Na zastupitelském úřadu v Bagdádu bylo rovněž zaznamenáno mnoho falešných studentů, kteří pod pláštíkem jazykového kursu chtěli opustit Irák. V této souvislosti se objevují zfalšovaná potvrzení o zaplacení kursu, falešná potvrzení škol o zápisu do kursu, zajištění ubytování apod. Kromě lázeňských a studijních pobytů byla také zaznamenána falešná potvrzení z českých nemocnic.

Dalším trendem je zvaní osob - iráčtí občané jsou zvaní na návštěvy v ČR. Zvoucí osoby jsou často cizinci s českým občanstvím, ale výjimkou nejsou ani čeští občané, kteří pravděpodobně za úplatu zprostředkují pozvání pro irácké občany (občana) a vydávají se za jejich obchodní partnery nebo dokonce známé.

Také je nutné poznamenat, že vzhledem k současné situaci lze i nadále předpokládat snahu mnoha Iráčanů získat české vízum nebo víza dalších evropských zemí a odejít z Iráku. Předpokládané trendy jsou již popsány v předchozích odstavcích – úsilí o co nejrafinovanější legendu, snaha ošálit konzulárního úředníka při bezpečnostních pohovorech, předložit co nejvěrohodnější podpůrné dokumenty apod.

Ministerstvo vnitra ČR v období roku 2007 udělilo azyl celkem 191 osobám. Mezi státní příslušnosti s větším počtem žadatelů, kterým byl azyl v České republice v roce 2007 udělen patří i Irák se 17 udělenými azyly a dalších 33 občanů Iráku obdrželo od Ministerstva vnitra doplňkovou ochranu¹⁶.

Snižující se počet žadatelů o mezinárodní ochranu charakteristický v posledních letech pro Českou republiku nekorespondoval s rostoucím vývojem celkového počtu žádostí o mezinárodní ochranu podaných na území členských zemí Evropské unie, kde bylo v roce 2007 podáno celkem 222 910 žádostí o udělení mezinárodní ochrany (v porovnání s rokem 2006 došlo k nárůstu o 10,9 %). Příčiny nárůstu je možné spatřovat především v silné migrační vlně iráckých běženců žádajících o mezinárodní ochranu, jejichž počet se oproti roku 2006 téměř zdvojnásobil (nárůst o 97,6 % na 38 286 osob). V roce 2007 se tak Irák stal pro členské země Evropské unie, stejně jako v roce předcházejícím, hlavní zdrojovou zemí žadatelů o udělení mezinárodní ochrany.

3.4 Migrace z Vietnamu

Zejména vysoká nezaměstnanost a bída vietnamského venkova vyhání lidí do měst a zahraničí. Cesta za prací i do neznáma zůstává mnohdy jedinou perspektivou, jak zabezpečit rodinu. Realita v České

¹⁶ Doplňková ochrana - časově omezenější institut než právo azylu je dočasná ochrana, která zároveň s dalšími formami subsidiární ochrany vytváří komplex norem určený k pokrytí problematiky vysídlených osob. Poskytování dočasné ochrany je upraveno Zákonem č. 221/2002 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Touto právní normou je zapracována do právního řádu České republiky Směrnice Rady 2001/55/EC

republice však bohužel zdaleka nedosahuje mýtu, který je ve Vietnamu o naší zemi tradován. Přehnaná legenda o bohatství a luxusním životě v zahraničí (a také v ČR) je v povědomí Vietnamců udržována roky díky několika faktorům.

Jedním z nich je reálný rozdíl mezi životními úrovněmi dokladovaný často fotografiemi, kterými se migranti chlubí při své návštěvě Vietnamu, a podpíraný dále dárky a útratou během dovolené. Pokud Vietnamec vlastní pět tisíc korun v Čechách, jedná se o čtvrtinu české průměrné mzdy, přiveze-li však stejnou částku do Vietnamu, může z ní žít jedna rodina i několik měsíců. Toto je neoddiskutovatelný fakt, který má však spoustu souvislostí, jež si příbuzní ve Vietnamu často neuvědomují. Z fotografií ani z vyprávění totiž nevyplývá, jak nákladný je život v cizině a jak tvrdě musí často jejich příbuzní pracovat, aby se tam užívali. Součástí životního image Vietnamců žijících v zahraničí, kteří se vrátili z ciziny nebo Vietnam navštěvují při dovolené, je zároveň snaha nepřiznat, že i v zahraničí může být těžko, a že se tam peníze leckdy velmi těžce vydělávají. Mnohdy je ve Vietnamu totiž problematické připustit neúspěch. Lidé v zahraničí nechtějí v očích sousedů a známých klesnout a svoji rodinu vystavit hanbě, že v cizině neuspěli. Jejich společenský statut a zároveň postavení celé rodiny významně stoupá při odchodu do zahraničí a všichni se snaží se svou pozici udržet a nestát se jediným široko daleko, kdo v zahraničí „selhal“ – tj. vydělával těžce, pomalu, nebo pouze na živobytí.¹⁷

„Každý navracející se do domoviny přiváží tedy svým příbuzným dárky a snaží se jim i pravidelně posílat peníze, ale o stinných stránkách svého pobytu mimo Vietnam většinou raději pomlčí. Mnohdy i z důvodu, že by příbuzní jeho starosti stejně nepochopili, protože jejich představy o možnostech práce a výdělcích v cizině jsou zkreslené. Tento problém

¹⁷ Srov. PECHOVÁ, Eva. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování* [online]. La Strada Česká republika, 2008 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf>, s. 19.

*není typický pouze pro Vietnamce, ale do jisté míry jej znají i ostatní cizinecké komunity žijící v České republice.*¹⁸

Přestože je Vietnam stále komunistickou zemí, vláda nikterak nebrání svým občanům cestovat do zahraničí. Naopak, zejména cesty za prací jsou podporovány, protože jsou ekonomicky výhodné pro stát. Vietnamská vláda oficiálně umožňuje vývoz pracovní síly kontinuálně od sedmdesátých let, kdy vietnamští dělníci směřovali výhradně do zemí tehdejšího východního bloku. Země tak řešila svoji vysokou nezaměstnanost, nekvalifikovanost zaměstnanců, kteří v zahraničí získali zkušenosti, a poskytováním levné pracovní síly také „platila“ za své závazky u spřátelených států. V devadesátých letech (konkrétně od roku 1994) export práce z Vietnamu ještě významně vzrostl, nikoliv však do evropských států, ale do zemí Jihovýchodní Asie. I v současnosti tímto způsobem Vietnam řeší problém nezaměstnanosti (každý rok vkročí na trh práce 1,3 – 1,5 milionu nových sil), zároveň si je vietnamská vláda vědoma významných peněz, které posílají vietnamští zahraniční pracovníci svým rodinám do země.

Důležitost vývozu pracovní síly do zahraničí je zmíněna i v oficiálních vládních dokumentech i prohlášeních a na Ministerstvu práce, válečných invalidů a sociálních věcí VSR byl vytvořen Úřad pro řízení práce v zahraničí. Od roku 1991 tento úřad vydává licence pro agentury zajišťující nábor pracovníků do zahraničí a dohlíží na jejich činnost. Agentury jsou zodpovědné za monitorování trhu práce v cílových zemích, zajišťování pracovních smluv, nábor, školení a odesílání pracovníků. Pracovníci jsou povinni zaplatit různé poplatky za služby agentury a složit depozit, který slouží ke garanci plnění jejich závazků při práci v zahraničí, které vyplývají z pracovní smlouvy. Vzhledem k četným problémům ve fungování agentur se vietnamská vláda snaží různými dokumenty regulovat a usměrňovat aktivity směřující k vývozu pracovní síly do zahraničí. Poslední zákon zabývající se tímto tématem byl vydán

¹⁸ PECHOVÁ, c.d., s. 20.

v roce 2006 a vstoupil v platnost v roce 2007. Zákon mimo jiné tlačí na agentury, aby více vycházely vstříc najímaným pracovníkům, a na pracovnících požaduje absolvovat před odjezdem do ciziny jazykové, kulturní a odborné profesní školení. V roce 2006 vycestovalo oficiálně za živobytím 78 800 pracovníků a v roce 2007 bylo počítáno s odchodem 80 000 lidí do ciziny za prací. Od roku 2010 chce vietnamská vláda vysílat každý rok do zahraničí 320 000 pracovníků, z nichž by dvě třetiny měly absolvovat jazykový kurz, do roku 2015 vláda počítá s pobytem milionu vietnamských dělníků v zahraničí.¹⁹

Vietnam v současnosti vyváží hlavně dělníky a nízce vzdělané síly, ale ve stoupající míře i techniky, lékaře a další kvalifikované síly. V polovině roku 2006 pracovalo v zahraničí přes 400 000 vietnamských pracovníků v padesáti zemích světa – statistiky jsou však významně podhodnoceny, protože velká část Vietnamců neodjíždí přes oficiální pracovní agentury. Hlavními importéry pracovní síly z Vietnamu jsou zejména Malajsie, Tchaj-wan, Japonsko a Jižní Korea. Do budoucna se předpokládá nárůst počtu vietnamských pracovníků na Blízkém východě. Vietnamci v zahraničí pracují zejména v oblastech stavebnictví, mechanika, elektronika, textilní průmysl, zdravotnictví, rybářství, zemědělství a další.

„Velká část čerstvě příchozích Vietnamců do České republiky má v Čechách blízké nebo vzdálenější příbuzné – pro Vietnamce je však i velmi vzdálený příbuzný zárukou či příslibem jistého zázemí a ochrany. Zároveň je tato rodina povinována dle tradice a běžných zvyklostí poskytnout i vzdáleným příbuzným potřebné útočiště. Vietnamci velmi lpí na své rodině, snaží se za každých okolností pomoci svým příbuzným a velmi usilují o pospolitý život rodiny.“²⁰

¹⁹ Srov. PECHOVÁ, c.d., s. 20 – 21.

²⁰ PECHOVÁ, c.d., s. 21.

Nové příjezdy Vietnamců do ČR často nejsou pouze reakcí na pozvání, ale spíše odezvou na pověst ČR ve Vietnamu, na ekonomickou situaci ve Vietnamu a na tradiční rodinné vazby a povinnosti, jichž lze využít. Mnozí Vietnamci u nás, v souladu s požadavky danými tradicí, pomáhají vyřizovat svým příbuzným doklady přesto, že si jejich příjezd nepřejí. Jednak si uvědomují těžkosti, které celou rodinu čekají po příjezdu nového člena, a také znají reálnou situaci v ČR, která jejich nově příchozí příbuzné s největší pravděpodobností nemile překvapí. Jednají takto tedy někdy spíše z povinnosti než s přesvědčením, že je to dobré rozhodnutí.²¹ Pro dokreslení je v příloze této práce umístěna mapka znázorňující množství Vietnamců usídlených v jednotlivých okresech České republiky (viz příloha č. 5).

Od roku 2007 se zcela novým trendem stala migrace z Vietnamu za účelem práce ve velkých továrnách v Čechách. Je to především reakce na poptávku těchto českých podniků po levné pracovní síle. Počty ekonomických migrantů příjíždějících z Vietnamu za tímto zaměstnáním rychlým tempem narůstaly, což vyvrcholilo na konci roku 2008 opatřením přijatým českou vládou – pozastavením vydávání pracovních víz na českém velvyslanectví v Hanoji. Příčinou tohoto opatření ale nebylo jen stoupající množství žádostí o pracovní víza, ale především již prakticky nekontrolovatelný systém poplatků a úplatků roztočený zprostředkovatelskými pracovními agenturami působícími jak ve Vietnamu, tak i v České republice. Agentury vyřizující těmto migrantům a migrantkám pracovní smlouvy a víza využily stále rostoucího zájmu o odchod osob za prací do Čech, a v důsledku se sem vietnamští dělníci dostávají téměř beznadějně zadlužení, a jen málokterý z nich má v dnešní složité ekonomické situaci reálnou šanci své majetkové poměry postupně konsolidovat.²²

²¹ Srov. PECHOVÁ, *c.d.*, s. 21.

²² Srov. PECHOVÁ, *c.d.*, s. 22.

4 ANALÝZA VÝZKUMU

V následujícím textu jsou pro dokreslení použity části doslovných přepisů rozhovorů s respondenty, které jsou uvedeny jako přímé citace. U těchto jsou pak uvedeny konkrétnější údaje o respondentovi.

4.1 Číňané

Specifikou této skupiny je především tzv. zástupný důvod odchodu ze země. Mezi respondenty byli pouze muži ročníků narození 1953 až 1979. Všichni respondenti z této skupiny přišli do Čech během roku 2007 a 2008, pět z nich bylo schopno komunikovat česky. Lze říci, že hlavním motivem odchodu byla ekonomická nejistota, krach firmy a složitý způsob nalezení obživy.

Na otázku důvodu opuštění své země všichni respondenti svorně uváděli především politické důvody svého odchodu do České republiky. Byli více či méně dobře obeznámeni s faktem, že v Číně existuje jakási tajná organizace „Falun gong“²³, jejíž příslušníci se pravidelně scházejí a chodí společně cvičit. Většina respondentů o ní pouze slyšela, dva z nich měli její knihy, ale nikdy do ní nepatřili ani necvičili. Naopak za úplatu organizovali schůzky lidí a ze získaných peněz si hradily své dluhy. Další využívanou možností zdůvodnění odchodu z vlasti byl ve třech případech uveden kontakt s osobami z Tibetu, což byla také politická záminka.

²³ Falun Gong – duchovní cesta zveřejněná roku 1992 panem Li Hongzhi v Číně. Slučuje principy buddhismu a taoismu následujíc principy Pravdivosti (Zhen), Soucitu (Shan) a Snášenlivosti (Ren). Falun Gong ve své praxi využívá tradiční čínská a duchovní cvičení zvané čchi-kung. Na konci 90. let 20. století začaly čínské státní orgány omezovat aktivity spojené s metodou Falun Gong, neboť pro ateistický komunistický režim bylo nepohodlné, že se k němu hlásí velké množství lidí, včetně vysokých státních úředníků a členů politbyra. V době, kdy Falun Gong upadal v nelibost čínských úřadů, ale ještě před tím, než byl zakázán, se jeho zakladatel přestěhoval do Spojených států amerických (*Wikipedie : Falun Gong* [online]. 2008 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Falun_Gong>).

K otázce ohledně příslušnosti k náboženské konfesi respondenti uvedli shodně, že jsou bez vyznání. Odkazy na jiné náboženské vyznání u této skupiny nehrály významnější roli.

Co se týče vzdělání, byla většina respondentů pouze vyučená v nějakém oboru. Výjimkou bylo středoškolské vzdělání u tří osob a v jednom případě také vysokoškolské. Cílovou zemí pro respondenty s nižším stupněm vzdělání byla vždy Česká republika, kde se mohli zařadit mezi své, zde již žijící krajany. Respondenti s vyšším vzděláním považovali za svůj konečný cíl Velkou Británii, kde by se dle svého názoru lépe uplatnili.

Při otázce na problémy respondentů se zákonem ve své vlasti nakonec z rozhovoru vyplynulo, že skutečným důvodem k odchodu z Číny bylo u dvou osob skrývání se před trestním stíháním za trestný čin – zavinění smrti člověka, napadení, jiné násilí a obchod s drogami. Hlavním důvodem odchodu pak byla u všech cesta za zaměstnáním a snazším výdělkem na zabezpečení sebe a své rodiny ve vlasti.

Typickou odpovědí byl souhrn různých důvodů odchodu z vlasti jednoho z respondentů (muž, 45 let, středoškolské vzdělání): *„Před několika lety jsem se zabýval výrobou osvětlení, ale zkrachoval jsem. Půjčil jsem si peníze z banky a od známých, ale nakonec jsem nebyl schopen půjčky splatit, a proto jsem se rozhodnul odjet do ciziny za výdělkem. To byl ten nejdůležitější motiv odchodu. Kromě toho jsem se snažil vydělat peníze ve vlasti a za tím účelem jsem zorganizoval za úplatu dvě setkání cvičenců Falun Gong. Také jsem se zabýval nelegálním prodejem výbušnin z lomu, kde jsem byl zaměstnán, abych vydělal peníze na splacení půjček. Nemohu se vrátit do vlasti, protože osoba, se kterou jsem organizoval setkání cvičenců Falun Gong byla zadržena, stejně tak jako ředitel kamenolomu, se kterým jsem prodával výbušniny. Dále mi byl zkonfiskován dům, a to na základě jednání banky, které jsem nesplatil půjčku.“*

Další ukázkovou odpovědí pak je následující popis událostí dalšího z respondentů (muž, 32 let, vyučený). Zde je ovšem nutné přihlédnout k tomu, že se jedná o jednostrannou interpretaci, která může být účelově zkreslena. *„Nechtěně jsem zabil člověka a nyní policie po mně pátrá. Na podzim roku 2006 mě vyhledali policisté a pokoušeli se mi zabavit dům. Na chov zvířectva jsem si půjčil finance v bance, ale nedařilo se mi a nemohl jsem splácet půjčku. Banka proto za mnou vyslala policejní hlídku, ale moje matka jim bránila, aby nám dům odebrali. Policisté matku srazili na zem a tekla jí krev. V tom jsem se vrátil domů a všechno jsem viděl. Vznikla potyčka s jedním z policistů, přičemž jsem jednoho uhodil. Matka mi řekla, abych se před ostatními policisty ukryl. Za domem byla řeka, proto jsem se snažil jim uniknout. Jeden z policistů, kteří mě pronásledovali, se utopil. Když se podařilo uprchnout, ukrýval jsem se u přítele v sousední vesnici a odtud jsem potom odjel z Číny. Domnívám se, že kvůli potyčce s policistou a také to, že jsem se před nimi ukrýval, je nezákonné jednání a mohl bych být za to potrestán.“*

Když přišla řeč na politickou příslušnost, popřípadě zainteresovanost v různých domácích politických uskupeních, všichni respondenti v této skupině se pokoušeli politiku pouze využít jako případný důvod k získání pobytu v ČR, ale ve skutečnosti nikdo z nich politicky činný nebyl.

Respondenty v této skupině většinou finančně podporovala ve vlasti celá rodina a také příbuzní, kteří již v zahraničí žili. Finanční náklady na cestu do ČR byly velmi vysoké (tisíce USD). Cesta byla organizována letecky z Pekingu do Moskvy, s čímž neměli vážnější problémy. Za pomoci převaděčů pak pozemními trasami pokračovali v cestě na západ. Všichni respondenti z Číny vyjma jednoho se dostali na území České republiky nelegální cestou a až po zadržení policejními složkami na našem území, se snaží v rámci azylového řízení svůj pobyt zlegalizovat.

Co respondenti očekávají od pobytu v ČR? Čtyři z dotazovaných by chtěli, pokud by nebyli v ČR zadrženi, dále pokračovat do západní Evropy. Ostatní se shodli na tom, že chtějí v Čechách zůstat a klidně žít a pracovat jako normální občané.

Nejčastější odpovědí na otázku návratu bylo, že by doma mohli být stíháni policií, případně uvězněni. Dva respondenti odpověděli, že ve vlasti by nic neměli – žádný majetek ani příbuzné a nemají se ani kam vrátit.

4.2 Iráčané

Oslovená skupina Iráckých migrantů přišla do České republiky v letech 2004 - 2008. Její zvláštností je, že jsou v ní i ženy s malými dětmi, které se snažily odejít ze svého rodiště. Skupina zahrnuje ročníky narození 1958 až 1986 (nezletilé děti do výzkumu zahrnuty nebyly).

Při otázce o důvodu opuštění země a náboženského vyznání se odpovědi lišily u mužů a žen. Muže vedly k odchodu ze země především dva následující politické problémy - organizovanost v BAAS (Socialistická strana arabské obrody) – ve třech případech a nutnost vstupu do vojska a boj za Irák – v šesti případech. Dva z dotazovaných mužů byli křesťané, ostatní muslimové.

U žen byla motivem odchodu z vlasti a jednotnou odpovědí náboženská diskriminace, neboť v převážně muslimské zemi je velmi obtížné vyznávat křesťanství a zachovávat evropský způsob života.

Příkladem odpovědi byla slova jedné z žen katolického vyznání (43 let, základní vzdělání). Opět zde bylo kumulováno několik důvodů jejího odchodu z vlasti. *„Odjeli jsme z Iráku z různých důvodů. Prvním důvodem byla náboženská diskriminace v běžném životě. Za druhé, v současné době je móda unést křesťanské dívky, jakmile vidí na ulici dívku v evropském oblečení, tak ji unesou a prodají do států v Perském*

zálivu. Snaží se tak snižovat počet křesťanů v Iráku. Za třetí můj manžel měl havárii a zajel chodce. Když přijela dopravní policie, dávala vinu tomu chodci a můj muž byl nevinný, ale rodiče a rodina toho chodce patří do skupiny Beduínů. Ti mají vlastní zvyky a tradice zub za zub a krev za krev. Přijeli k nám a chtěli, aby někdo zemřel za jejich syna nebo abychom zaplatili hodně peněz, které jsme neměli. Když mluvili o zabití někoho z naší rodiny, ukazovali vždy na mého bratra nebo moji dceru. Náš život se stal nebezpečným a bylo nám vyhrožováno zabitím. Když se toto nahromadilo, rozhodli jsme se vycestovat z Iráku.“

Většina osob byla vyučena v oboru – nejčastěji prodavač a knihař, jedinou výjimkou byl muž s bakalářským vzděláním v oboru stavebnictví.

Odpovědi na otázky související s problémy se zákony a politickou angažovaností jsou již obsaženy v předchozích odpovědích. Respondenti měli problémy díky svému křesťanskému vyznání a vyhýbání se vojenské službě. Tři respondenti, kteří byli politicky aktivní, pak měli problémy díky svému členství v BAAS.

Na cestu do zahraničí získali finanční prostředky sbírkou v rodině a mezi přáteli. Většina respondentů se do ČR dostala letecky přes Polsko. V Polsku fungovala síť převaděčů, s nimiž pak cestovali dále automobily. Cílovou zemí nebyla původně Česká republika, ale vždy Německo nebo Švédsko, kde lze podle respondentů lépe najít práci a kde žije početnější Irácká komunita – několik osob mělo kontakty na příbuzné nebo známé právě v těchto zemích.

To, jak se respondenti ocitli v Čechách, vystihuje vzorová odpověď jednoho z nich (muž, 29 let, vyučený): *„Nejprve jsme zaplatili převaděči za cestu do Německa a řidič nás vysadil z auta někde, kde nám řekl, že jsme na území Německa. Ale pak jsme se dozvěděli, že jsme na území České republiky. Ale to je štěstí, že nás vysadil na území České republiky, kde neexistuje náboženská diskriminace.“*

Co Iráčané od naší země nyní očekávají? Zde byly odpovědi respondentů velmi podobné. Považují Českou republiku za kulturní zemi, kde je svoboda náboženského vyznání a kde by nakonec mohli v klidu žít, pracovat a vychovávat své děti. Čtyři muži odpověděli, že by v Čechách chtěli zůstat jen několik let, vydělat si nějaké peníze pro rodinu a pak by se rádi vrátili do vlasti – až tam bude klidnější situace.

Na otázku spojenou s návratem do vlasti byly dva druhy odpovědí. Pokud by respondenti nezískali politický azyl v České republice, bývali by uvažovali o návratu do vlasti až po ustálení politických poměrů a zklidnění situace. Druhou, častější odpovědí, byly obavy o život svůj nebo rodinných příslušníků z politických nebo náboženských důvodů. Někteří připouštěli svůj návrat domů pouze pod podmínkou, že by v Iráku došlo ke zrovnoprávnění křesťanství s islámem.

4.3 Vietnamci

Třetí skupina respondentů zastupovala v České republice nejpočetnější národnostní komunitu, a dá se říci, že z vybraných národností i s nejdelší historií v Čechách. Respondenti v této skupině přišli do České republiky v letech 2005 až 2008. Mnozí z nich již v ČR pracovali v době totality, nebo zde mají z dřívějšíka známé a příbuzné. Příznačné pro tuto skupinu respondentů bylo, že všichni přicestovali cíleně do České republiky, nikdo z nich neměl v úmyslu pokračovat v cestě do jiného státu. Skupina zahrnovala pouze muže ročníků narození 1957 až 1976.

Jako důvod odchodu ze země respondenti uváděli nejrůznější ekonomické důvody, například špatné zákony k podnikání ve Vietnamu nebo velké dluhy u bank i soukromých osob. Dotazovaní Vietnamci však také uváděli i důvody politické jako třeba vyhýbání se vojenské službě nebo kritika Komunistické strany Vietnamu. Pět respondentů pak uvedlo, že přijelo do České republiky za příbuznými. Společným jmenovatelem

všech odpovědí ale byly především existenční ekonomické potíže, nedostatek pracovních příležitostí a vidina možnosti na jejich poměry vysokých výdělků v Čechách.

Za vše hovoří odpověď jednoho z respondentů (muž, 36 let, středoškolské vzdělání): *„Podnikal jsem asi deset let, ale vlastně jsem byl neúspěšný, neměl jsem žádný pořádný zisk. Bylo to kvůli přísným vietnamským zákonům, nedařilo se přitom vydělat. Ale nebyl to jen můj problém, byla to záležitost i ostatních podnikatelů. Byly vysoké daně. Trvalo i hodně dlouho, když chtěl člověk třeba nakoupit nějaké zboží, bylo hodně papírových věcí k tomu nutno vyřídit. Neodešel jsem kvůli tomu, že bych měl konkrétní problémy, ale deset let jsem podnikal a neměl pořádný výdělek. Tak jsem odešel podnikat jinam“.* A odpověď dalšího respondenta toto jen dokresluje (muž, 38 let, středoškolské vzdělání): *„Z Vietnamu jsem odešel kvůli tomu, že ve Vietnamu je hodně lidí a málo práce, která je navíc za málo peněz, a já si chtěl vydělat více peněz, protože mám velkou rodinu (mám šest dětí a manželku) a domníval jsem se, že kdybych zůstal ve Vietnamu, tak by má rodina měla ekonomické problémy, a tak jsem si šel do zahraničí vydělat více peněz. Mí rodiče prodali nějaký majetek, abych měl peníze na cestu, a z Vietnamu jsem pak odjel.“*

K náboženské otázce byla nejčastější odpověď buddhistické náboženské vyznání, dva muži uvedli katolické vyznání a tři odpovědi byly bez vyznání. Celkově se dá ale shrnout, že náboženské vyznání nehrálo u respondentů při rozhodování o odchodu z vlasti žádnou roli - náboženské důvody byly u této skupiny podružné.

Vzdělání respondentů se většinou pohybovalo na úrovni střední školy. Zde je zajímavostí, že u nověji přichozích vzdělání klesalo až na úroveň základní školy, což se týkalo tří respondentů, kteří přicestovali do ČR v roce 2008.

Nikdo z respondentů neměl ve vlasti aktuálně žádný problém se zákonem, před kterým by musel utíkat. Rovněž tak na otázku po politické příslušnosti odpověděli všichni respondenti záporně – nikdo z nich nebyl ve Vietnamu aktivně politicky činný.

Respondenti přicestovali do České republiky vždy s pomocí placených organizátorů - zprostředkovatelů letecky přes Bangkok nebo Moskvu, v jednom případě přes Paříž. Všichni dotazovaní přijeli do Čech legálně na základě zakoupených pracovních nebo podnikatelských víz. Finanční prostředky potřebné na cestu do zahraničí získávali především prodejem majetku, ale také půjčkami v rodině, případně od dalších subjektů. Pro tyto respondenty je díky tomu typická velká zadluženost v rodné zemi.

Výhodou pobytu na území České republiky byla u vietnamských respondentů možnost kontaktů se zde již žijící a velmi dobře v českých poměrech etablovanou velkou vietnamskou komunitou. Proto byla ČR ve všech případech respondentů jejich cílovou zemí. Pouze jeden muž připustil, že by následně uvažoval o odchodu za příbuznými do Německa. Ostatní respondenti chtějí v ČR založit rodiny, pracovat v zaměstnání nebo samostatně podnikat především v oboru prodeje zboží a služeb a finančně podporovat své příbuzné ve Vietnamu.

V souvislosti s možným návratem do Vietnamu vyplynulo z odpovědí respondentů, že jediné nebezpečí, které jim při případném návratu domů hrozí, jsou možné problémy vzniklé z nesplacených dluhů. Nezanedbatelným problémem může pro některé respondenty být i absence rodinných vztahů, neboť ve Vietnamu nezůstal nikdo z jejich rodiny – všichni příbuzní jsou za obživou někde v zahraničí.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V historii velmi často docházelo k velmi závažným problémům spojeným s vystěhováním mnoha tisíců lidí na jiné kontinenty. Tento problém se odehrával v 19. a na začátku 20. století, kdy tisíce chudých rodin opouštěly Evropu a stěhovaly se do Spojených států, Kanady, Austrálie, Brazílie a Argentiny. Ke konci 20. století se další tisíce lidí stěhovaly především z východní Evropy, střední a východní Asie směrem do západní Evropy. Rozdíl v této migraci byl především v tom, že západní Evropa nebyla připravena na takovéto migrační vlny ani z hlediska podmínek ekonomických ani politických. Demograficky docházelo k velkým problémům v tom, že západní Evropa nemohla migrantům poskytnout ani dostatek prostoru, kde by mohli žít a snažit se přizpůsobit tamějšímu obyvatelstvu. V neposlední řadě docházelo stále častěji ke xenofobním náladám ze strany původního obyvatelstva, protože v té době žilo na jiném stupni vývoje společnosti než lidé, přicházející ze zemí východní Evropy a Asie. Další xenofobní nálady souvisely s tím, že se do Evropy stěhovaly tisíce obyvatel ze zemí, které vyznávají islámské náboženství a tedy i jiný typ práva, než je v Evropě obvyklé. Dříve, než v určité zemi začne docházet k emigračním tendencím, je třeba sledovat určité společenské jevy označované jako faktory tlaku. Takovými jevy mohou být nepříznivé hospodářské podmínky, nemoci nebo epidemie nemocí, politické změny na území země původu, náboženská nesnášenlivost, přírodní katastrofy, špatná ekonomická situace v zemi nebo nedostatek pracovních příležitostí. Jako očekávání od země, kam migranti přicházejí lze obecně uvést například lepší dostupnost zaměstnání, lepší možnosti vzdělávání, politickou stabilitu, možnost lepšího zabezpečení rodiny, náboženskou toleranci a mnohé další faktory, které lze shrnout do výrazu celkově lepší život.

Emigrace je pro všechny lidi odcházející do jiné země velmi těžkou životní zkouškou, jsou tedy nezanedbatelné i psychologické faktory odchodu do jiné země. Aby se s ní vypořádali, musí být schopni přijmout

na sebe velká rizika, čelit mnoha ztrátám a měli by mít v neposlední řadě i schopnosti změnit svůj životní postoj a životní hodnoty, aby se mohli v nové zemi začlenit do zdejší komunity.

Do empiricko - metodického zjišťování všech skutečností byly vybrány vzorky imigrantů ze tří různých zemí, kteří se na začátku 90. let minulého století objevili na území naší republiky. Jedná se o tři kulturně velmi rozdílné oblasti – Irák, Čínu a Vietnam. Srovnajme postupně podle položených otázek, jaké rozdíly se vyskytují u jednotlivých zemí na položené tři základní problémy.

5.1 Čína

5.1.1 Příčiny odchodu ze země

Příčiny odchodu ze země se daly velmi těžko zjistit, protože běženci, kteří sem přišli, pocházeli z různých částí země. Jako příčinu ve většině případů uváděli spolupráci nebo členství v organizaci Falun gong. Byl to pouze zástupný problém, většina z nich ani neměla žádné informace o tom, co tento výraz znamená. Tyto informace získali od jiných Číňanů při společné cestě do Evropy. Základním důvodem pro migraci z jejich země byla velmi špatná ekonomická situace. Většina z nich pocházela z kantonů jižní chudé Číny nebo z východní části země.

Dalším velkým problémem byla nemožnost komunikace, nerozuměli si ani mezi sebou. Málokdo uměl jinou řeč než kantonové nářečí, chyběla znalost spisovného čínského jazyka. Mnozí z příchozích se na našem území ukryvali před trestem ve své vlasti, především za násilnou trestnou činnost.

5.1.2 Očekávání od České republiky

Česká republika nebyla v žádném případě cílovou zemí pro vzdělanější Čiňany. Tito považovali za cílovou zemi především Anglii. Jako představu o svém dalším životě uváděli podnikání především v oboru léčitelství a terapie. Měli kontakty na své příbuzné, kteří už se v uvedené zemi uplatnili. Ostatní respondenti pak předpokládali uplatnění v ČR u svých krajanů například v asijských restauracích. Pokud odcházeli ze své země z důvodů úkrytu před policií, stávali se velmi často součástí různých nelegálních skupin a prováděli trestnou činnost i na území našeho státu. Týkala se především nelegálního prodeje zboží a obchodu s lidmi.

5.1.3 Předpoklad návratu do vlasti

Respondenti se nesmířili s návratem do vlasti. Uváděli, že mají velké obavy před jejich policií a soudy. Případný návrat vždy probíhal s velkými problémy. Snažili se utéct.

5.2 Irák

5.2.1 Příčiny odchodu ze země

Jednoznačná odpověď byla změna politických poměrů země v souvislosti s nástupem diktatury, snahou začlenit obyvatele do vojenských organizací. Dalším velkým problémem byla náboženská nesnášenlivost mezi islámem, křesťanstvím a dalšími náboženstvími. Někdy dokonce zájem zbavit se středověkého způsobu života ve své mateřské zemi, začít život podle evropských norem a způsobů. Nebyl žádný rozdíl v tom, zda migrant měl pouze základní vzdělání nebo vyšší vzdělání. Vzdělaných lidí mezi těmito migranty bylo velmi málo, velká část ani nebyla schopna se domluvit jiným jazykem než mateřským.

5.2.2 Očekávání od České republiky

Většina těchto migrantů ani netušila, že je na území České republiky. Pro ně to byla pouze tranzitní země v rámci jejich cesty dále na západ do Německa a Švédska. Až po svém zadržení na českém území začali v rámci legalizace svého pobytu přicházet k názoru, že i zde by mohli bezproblémově žít.

5.2.3 Předpoklad návratu do své vlasti

Nechtěli se vrátit zpět, chtěli pouze lepší život někde v Evropě. Měli obavu z trestu, který by následoval na území jejich vlasti.

5.3 Vietnam

5.3.1 Příčiny odchodu ze země

Důvody odchodu ze země se dají rozdělit na čtyři velké skupiny.

1. Následování rodiny nebo rodinného příslušníka, který už v České republice byl od padesátých let a měl zajištěnou existenci, co se týče zaměstnání, bydlení, někdy i dokonce vytvořený vztah s českou manželkou, manželem.
2. Podmínky podnikání byly na území mateřské země příliš tvrdé. Podnikatel se příliš zadlužil a nemohl své dluhy splácet, vyřešil svou situaci odchodem ze země.
3. Provedl na území své mateřské země nějaký trestný čin a potřeboval úkryt v jiné zemi. Většinou se jednalo o prodej nebo distribuci drog, majetkové trestné činy.
4. Velmi omezená část vietnamských migrantů uvedla náboženskou nesnášenlivost. Většinou nebyli orientováni na žádnou konkrétní víru. Pokud uvedli tento důvod, jednalo se vždy o vstup do křesťanské evropské komunity.

5.3.2 Očekávání od České republiky

Většina migrantů z Vietnamu považovala Českou republiku jako cílovou stanici v Evropě. Měli zkušenosti už z domova s někým, kdo v České republice kdysi byl, nebo tady nadále žije. Mezi těmito lidmi byla silná vazba, co se týká jejich vzájemné pomoci po všech stránkách. Byli ochotni se naučit jazyk, jsou neobyčejně pracovití a přizpůsobiví. Pokud došlo k tomu, že někdo z dalších vietnamských migrantů organizoval jejich pobyt na území našeho státu ve smyslu nezákonné činnosti, většina z nich se velice opatrně přidávala. Spíše se jednalo o podmanění ze strany vietnamských bosů, protože věděli o jejich problémech, které si způsobili ve své mateřské zemi. Průběhem let došlo k tomu, že se na našem území vytvářely dobře organizované gangy prodejců drog, nelegálních prodavačů různého zboží, nelegální nahrávání CD a DVD disků, nelegální výroba cigaret a jiné.

5.3.3 Předpoklad návratu do své vlasti

Nechtěli se dobrovolně vrátit do vlasti, protože Českou republiku považují za velmi dobrý prostor pro své podnikání, mnozí z nich tímto způsobem podporují své rodiny v rodné zemi. Pokud byl někdo z nich vrácen zpět do vlasti, byly s tím spojeny dosti velké problémy.

5.4 Shrnutí

Emigrace pro člověka bývá velmi těžkou životní zkouškou. Při porovnání tří naprosto odlišných kultur, odkud uvedený vzorek emigrantů pochází, nelze generalizovat veškeré zjištěné skutečnosti. Záleží na každém individuálně a na každého člověka působí uvedený fakt odejít ze své vlasti natrvalo zcela jinak. Dokonce může být i rozdíl, zda byl odchod připravován nebo došlo ke spontánnímu rozhodnutí. Dalším významným faktorem je otázka, zda bych se mohl, chtěl nebo dokonce

musel vrátit do své vlasti. Lze obecně tvrdit, že čím méně se budu chtít vrátit do vlasti, tím rychleji se přizpůsobím nové kultuře, naučím se jazyk.

Motivace k odchodu z vlasti závisela i na tom, zda mám ve své původní zemi nějaké vazby a na jaké jsou kvalitativní úrovni. Obecně lze opět říci, že čím méně vztahů doma zůstalo, tím snadněji se vyvážu a získám v nové zemi jiné. S motivací souvisí rovněž očekávání od nové země, kam jsem přišel. Pokud jsem zklamán, nenaplnily se moje představy tak, jak jsem si přál, mohu se buď skrývat a najít jinou zemi, nebo začít uvažovat o návratu do své původní vlasti. Pokud jsem ovšem ve své původní vlasti pachatelem trestného činu, mám dvě možnosti. V žádném případě se nemohu vrátit, ale dostanu se v nové zemi na okraj společnosti, nebo se zapojím do stejné nelegální činnosti se svými krajany. Velkou mírou o životě emigrantů mimo jejich vlast rozhoduje i jejich vztah ke krajanům na území nové země. Pokud se bude chtít v nové zemi zapojit do nové kultury, omezí styk s krajany, bude se věnovat nové kultuře a svému zapojení do společnosti. V dalším případě pokud vycestoval pouze z ekonomických důvodů, bude se snažit najít co nejvíce práce, aby mohl podporovat své příbuzné v zemi, kterou opustil. Neméně podstatnou věcí je i možnost vyhnout se splácení závazků pro převaděče, kteří odchod z vlasti nějakým způsobem organizovali. Tato motivace patří k takzvaným negativním motivacím, velmi často vedoucím k hlubokým deziluzím o svém vlastním životě už v nové zemi.

Při porovnávání tří vybraných zemí, ze kterých pocházel vzorek migrantů lze vyvodit následující závěry. Jako důvod odchodu z vlasti je špatná ekonomická situace v zemi. Jedná se tedy o migraci ekonomickou. Nejlépe ji označovali Vietnamci, jako zástupný problém si vybírali Číňané náboženské důvody a u Iráčanů se k ekonomickým důvodům ve většině případů připojoval důvod politický. Z velké části rovněž důvod žít v jiné náboženské atmosféře než je v jejich zemi. Někdy se i tato snaha dá

označit jako problém zástupný, protože o křesťanství někteří ani nikdy neslyšeli. K ekonomickým důvodům patří zájem zaplatit své pohledávky doma (Vietnam) nebo podporovat své příbuzné, což je u všech tří zemí bez rozdílu.

Co se týče očekávání migrantů od ČR, pouze vietnamští migranti byli ochotni zůstat v České republice, což vyplývá ze skutečnosti, že velké skupiny tohoto obyvatelstva se vyskytovaly na našem území už od padesátých let minulého století. Nebylo divné, že dosti těchto lidí se aklimatizovalo, rádi by na našem území žili. Iráčané a Číňané se ve většině případů nechtěli do naší kultury začlenit, sloužila jim jen jako přestupní stanice k cestě do západní Evropy.

Ve všech případech, kdy mělo dojít k vynucenému návratu do vlasti, nastaly velké problémy, které byly řešeny pomocí policie. I když v mnoha případech byl návrat oprávněný, protože migrant byl pachatelem trestné činnosti na území své vlasti.

Česká republika vypracovala pro imigranty azylové zákony, které však vždy nefungovaly zcela podle očekávání. Je třeba si položit otázku, zda veškeré tyto velmi složité problémy byly řešeny na odpovídající úrovni. Někteří skepticky naladěni občané naší země dokonce prezentovali názory, zda nám bylo zapotřebí takové lidi na našem území přijímat, starat se o ně, dávat jim azyl. V mnoha případech byl za těmito názory i často oprávněný strach z terorismu, zvýšení trestné činnosti, z prodeje drog, obchodu s lidmi. Nelze jednoznačně říci, zda problém migrace do České republiky je jednoznačně kladný nebo záporný. Bylo by potřeba časového odstupu k tomu, aby někdo fundovaně posoudil obě dvě stránky věci. V lidském životě totiž neexistuje žádný okamžik, který by měl pouze jednu stránku.

6 ZÁVĚR

Je možné říci, že asijské země jako Čína a především Vietnam se na migraci svých občanů aktivně podílejí. Samozřejmě existuje významný rozdíl ve výsledku jejich snažení se v zemi, kde nakonec působí. Zatímco Číňané mají zájem o ovládnutí, resp. získání vlivu ve větším měřítku a to především v průmyslových strategických odvětvích, které by mohli dále ovlivňovat přímo z Číny, Vietnamci naopak budují pozice pro usídlení se většího počtu svých krajanů v rámci národnostní komunity v cílových zemích včetně České republiky.

V tomto případě si je nutné uvědomit možné politicko-sociální riziko při uplatnění získaného volebního práva těmito občany v časovém horizontu několika let, kdy, dle platných právních norem, může postupně velký počet osob vietnamské národnosti získat české občanství.

Oproti tomu je migrace Iráčanů do České republiky, s ohledem na minimální množství osob, prozatím zanedbatelná.

Zásadní rozdíl mezi migranty z uvedených asijských zemí a migranty z evropských zemí je v dlouhodobosti jejich zájmů na území ČR. Zatímco například u ukrajinských dělníků, kteří si do ČR přijeli „pouze“ vydělat peníze a v případě problémů zase odejdou domů nebo do jiné země s „příznivější“ migrační politikou, tak Asiaté mají bytostný zájem na tomto území „zapustit kořeny“ a dále vytvářet vhodnou živnou půdu pro další krajany, jejichž příchod stále probíhá.

Z aktivit Asiatů na území České republiky vyplývá několik potenciálních rizik, z nichž některá lze brát jako závažná, případně státo-bezpečnostní. Jedná se zejména o rizika bezpečnostní, ekonomická, kulturně – sociální a společenská.

Bezpečnostní rizika – ze statistik Ministerstva vnitra ČR vyplývá rostoucí kriminalita cizinců na území České republiky. Prozatím lze říci,

že se jedná převážně o kriminalitu páchanou uvnitř konkrétní komunity, mezi sebou. Ovšem ani tento fakt nelze podceňovat, protože se jedná o závažné trestné činy, jako jsou vydírání, únos, loupež, vražda, ale i ublížení na zdraví a znásilnění. Kriminalita jako taková se neprojevuje pouze u cizinců, kteří již nějakou dobu na území ČR pobývají, ale i mezi nelegálními migranty, kteří v mnoha případech musí své převedení do ČR odpracovat. Při nelegální migraci se využívá i možnost zneužívání azylové procedury. V této oblasti lze konstatovat mírný nárůst, i když z celkového počtu azylantů v ČR zaujímají občané z uvedených asijských zemí nižší procento. Při nelegální migraci dochází i k mnoha jiným trestným činům, jako např. pozměňování veřejné listiny, dále k porušování zákonů při povolování pobytu v ČR samotnými úředními orgány, a dalším.

Ekonomická rizika se týkají té skutečnosti, že osoby asijského původu, které již mají v ČR vybudované určité postavení - autoritu, disponují velkými finančními částkami, z velké části ve valutách. Podle odhadů se nejedná o zanedbatelné částky. Pokud jsou tyto částky vhodně umístěny v zájmové oblasti, mohou disponibilní osoby vyvíjet i určitý druh ekonomického nátlaku na rozhodování státních úřadů. To, že tyto finanční prostředky bývají rozloženy do zdánlivě nesouvisejících subjektů, není nijak neobvyklé. K této skutečnosti je nutné uvést, že mnoho firem, které jsou registrovány v zemích západní Evropy a působí nebo chtějí působit v ČR, mají své asijské vlastnické pozadí. Jako určitou mezní situaci, kam by takový způsob ovládnutí ekonomiky státu mohl dospět je, že v případě náhlého odlivu tohoto kapitálu mimo území ČR by mohlo dojít k ovlivnění síly a stability české koruny. K tomuto je třeba uvést, že ekonomika ČR není příliš velká, a to ani ve srovnání s jinými stejně velkými státy v Evropě, a to hlavně kvůli nízké ekonomické provázanosti se zeměmi Evropské unie.

V rámci kulturně – sociálních rizik je nutné v dnešní době zdůraznit zejména tu sociální část. Asiaté, jak již bylo uvedeno, působí v ČR

zejména ekonomicky. Při tom mají zájem, dá se říci spíše povinnost, podporovat své domácí (rozuměj asijské) produkty. V tom jim v řadě případů brání česká konkurence, která ale byla zejména v minulých letech oslabena díky nevyjasněným majetkovým přesunům, tunelování vlastním managementem, ale také neschopností přizpůsobit se nově vzniklým ekonomickým podmínkám. Díky těmto vlivům neměli asijsí investoři v ČR příliš těžkou pozici při prosazování vlastních ekonomických zájmů. Jako příklad lze uvést obuvnický průmysl, který se jim podařilo rozložit téměř dokonale. Musíme si uvědomit, že rušením jednotlivých průmyslových odvětví, ale i třeba jenom jednotlivých podniků, dochází k nárůstu nezaměstnanosti v celých oblastech.

Jako neposlední riziko je nutné uvést riziko společenské. V těchto případech je markantní zejména riziko vzniklé poskytováním úplatků pracovníkům a úředníkům státní správy. Jedná se nejen o úplatky spojené s konkrétní protislužbou, např. při rozhodování o udělení povolení pobytu, ale také různé dary, které nejsou spojeny s žádnou okamžitou reakcí obdarovaného subjektu. K těmto druhům úplatků dochází hlavně v oblastech dlouhodobě strategického zájmu asijských skupin. U Asiátů je úplatek brán poněkud jinak než v Evropě. Asijský pohled na úplatek (nebo dárek) je brán jako něco samozřejmého, normálního a celkem očekávaného. Pokud někdo tento „dárek“ převezme, je počítáno s tím, že v určitý okamžik vykoná pro dárce nějakou protislužbu. Další možností pro Asiata, co s uplacenou osobou, se již více blíží evropskému pojetí, a to je určitý druh nátlaku na jeho osobu a na jeho existenční podmínky. Jako rizikovou oblast v poskytování těchto dáreků je nutné ale považovat zejména první uváděný případ.

Pobytu Asiátů na území České republiky nelze do budoucna nijak významně zabránit. Spíše je nutné určit a pojmenovat z toho vzniklá rizika a následně s nimi počítat nejen v politicko - ekonomické sféře, ale i v běžném životě.

7 LITERATURA

- DANČÁK, Břetislav, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Bezpečnost České republiky : Právní aspekty situace po 11. září 2001*. Brno : Masarykova univerzita, 2002. 287 s. ISBN 80-210-3009-7.
- DRBOHLAV, Dušan, et al. *Migrace jako bezpečnostní faktor současnosti*. Praha : Přírodovědecká fakulta UK, 2000. 116 s. Výzkumný projekt.
- DUFKOVÁ, Ivana, UHL, Pavel, ZLÁMAL, Jiří. *Policie a multikulturní společnost*. Praha : SPŠ MV, 2005. 69 s.
- HORÁKOVÁ, Milada. *Migrace v České republice před vstupem ČR do Evropské unie*. Praha : VÚPSV, 2005. 42 s.
- KOCOUREK, Jiří. *Historie příchodu a působení příslušníků vietnamské národnosti na území ČSR (resp. ČSSR) v letech 1950 až 1975*. Praha : FF UK, 2001. 116 s. Diplomová práce.
- MIKŠOVÁ, Magdalena. *Azylová politika České republiky v kontextu mezinárodní migrace a azylové politiky Evropské unie*. Brno, 2003. 102 s. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí diplomové práce Csaba Szaló.
- PETRÁČKOVÁ, Věra, et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 1995. 2 sv. (445, 389 s.). ISBN 80-200-0497-1.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha : Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- UHEREK, Zdeněk, et al. *Migrace do České republiky, sociální integrace a lokální společnosti v zemích původu*. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2004. 203 s. Výzkumná zpráva. ISBN 80-85010-69-0.
- VODÁKOVÁ, Alena, et al. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. 2 sv. (747, 880 s.). ISBN 80-7184-311-3.

- ZHANG, Sheldon X. *Chinese Human Smuggling Organizations : Families, Social Networks, and Cultural Imperatives*. Stanford, California : Stanford University Press, 2008. 281 s. ISBN 978-0-8047-5741-6.
- ZOUBEK, Vladimír. *Základní Práva a Svobody v České republice*. Plzeň : LAIWA press, 1997. 82 s. ISBN 80-900846-8-0.

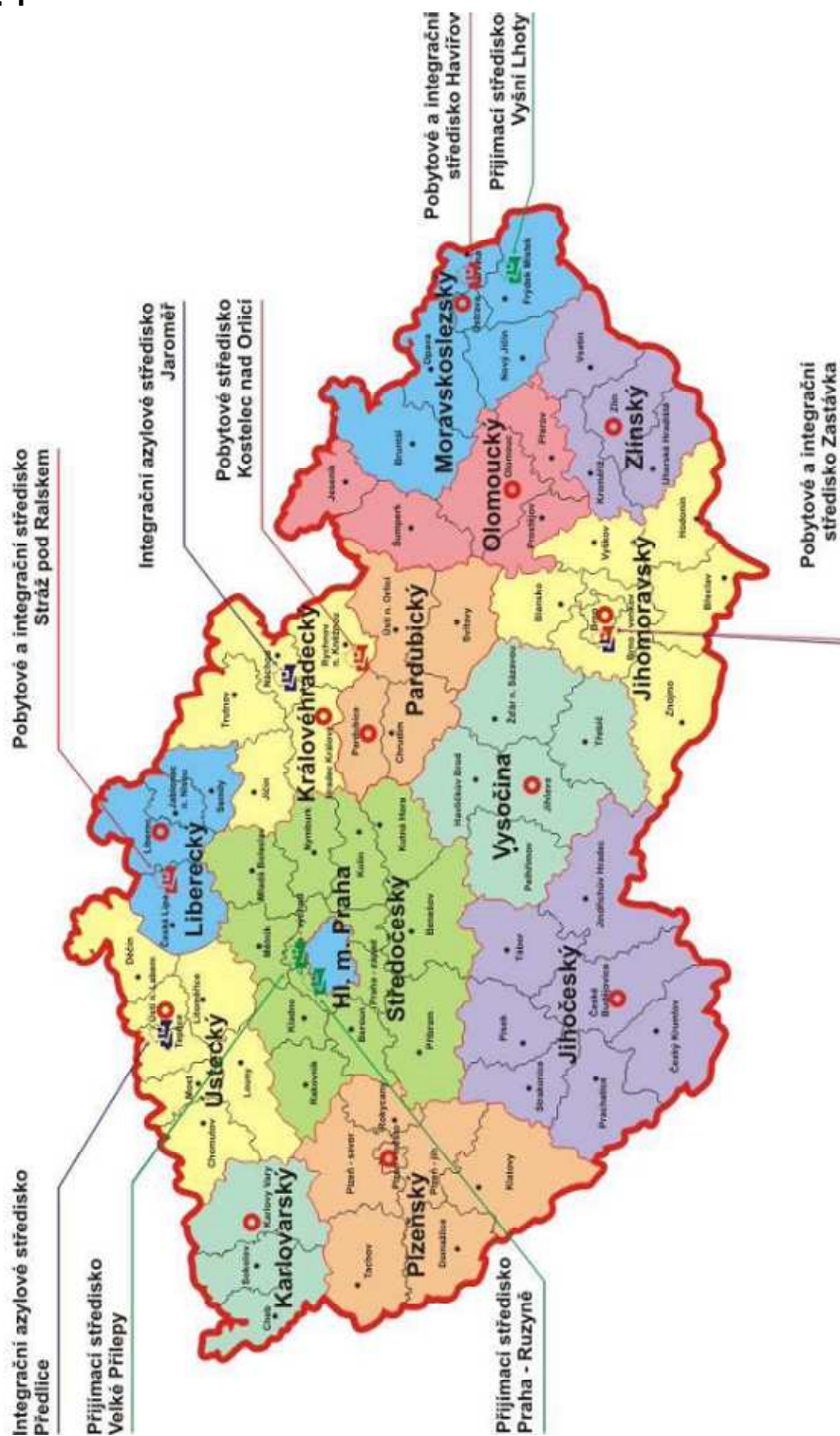
INTERNETOVÉ ZDROJE

- BROUČEK, Stanislav. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. 2005 [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>>.
- PECHOVÁ, Eva. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování* [online]. La Strada Česká republika, 2008 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf>.
- UHEREK, Zdeněk. *Integrace cizinců z hlediska emického a etického* [online]. 2005 [cit. 2008-12-27]. Dostupný z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/ZUherek_Integrace_cizincu.pdf>.
- Zpráva o migraci za rok 2007* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2008 [cit. 2009-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/o-nas-azyl-a-migrace.aspx>>.

8 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA č. 1

AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Zdroj: Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra

PŘÍLOHA č. 2

ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Zdroj: Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra

PŘÍLOHA č. 3

Cizinci v ČR podle kraje, okresu a státního občanství k 31.12. 2007

Zdroj: Český statistický úřad,
Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR

- pod položkou „Celkem“ zahrnutí všichni cizinci v ČR, další řádky pouze vybrané státní příslušnosti

Kraj, okres / Státní občanství	Celkem PRAHA	STŘEDOČESKÝ					
		Benešov	Beroun	Kladno	Kolín	Kutná Hora	Mělník
Celkem	129 002	1 745	3 134	5 010	2 800	1 973	5 149
Čína	3 551	-	34	23	28	12	33
Irák	83	2	1	11	-	-	-
Vietnam	8 152	202	351	431	455	161	258

Kraj, okres / Státní občanství	Mladá Boleslav	Nymburk	Praha - východ	Praha - západ	Příbram	Rakovník	Celkem Středočeský
	Celkem	9 653	3 416	6 608	6 442	2 548	
Čína	18	69	85	74	22	6	404
Irák	-	3	-	1	1	-	19
Vietnam	827	173	628	358	150	392	4 386

Kraj, okres / Státní občanství	JIHOČESKÝ							Celkem Jihočeský
	České Budějovice	Český Krumlov	Jindřichův Hradec	Písek	Prachatice	Strakonice	Tábor	
Celkem	4 716	2 737	1 431	1 056	1 159	2 870	1 202	15 171
Čína	38	4	1	7	-	8	6	64
Irák	4	-	-	1	-	-	-	5
Vietnam	363	444	429	40	440	214	53	1 983

Kraj, okres / Státní občanství	PLZEŇSKÝ							Celkem Plzeňský
	Domažlice	Klatovy	Plzeň	Plzeň - jih	Plzeň - sever	Rokycany	Tachov	
Celkem	1 664	2 314	8 770	1 749	1 311	1 828	3 350	20 986
Čína	-	8	41	-	2	2	5	58
Irák	-	-	6	1	-	1	2	10
Vietnam	466	487	1 346	153	152	108	1 508	4 220

Kraj, okres / Státní občanství	KARLOVARSKÝ			Celkem Karlovarský	LIBERECKÝ				Celkem Liberecký
	Cheb	Karlovy Vary	Sokolov		Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily	
Celkem	8 063	9 030	2 326	19 419	2 559	3 444	7 597	1 688	15 288
Čína	15	26	4	45	16	12	32	-	60
Irák	2	1	-	3	9	-	6	-	15
Vietnam	4 815	3 995	420	9 230	569	518	659	92	1 838

Kraj, okres / Státní občanství	ÚSTECKÝ							Celkem Ústecký
	Děčín	Chomutov	Litoměřice	Louny	Most	Teplice	Ústí nad Labem	
Celkem	4 916	4 227	6 138	1 984	5 268	5 413	5 107	33 053
Čína	3	13	8	1	22	28	68	143
Irák	-	1	3	-	-	16	-	20
Vietnam	1 974	1 514	688	279	882	2 169	910	8 416

Kraj, okres / Státní občanství	KRÁLOVÉHRADECKÝ					Celkem Královéhradecký
	Hradec Králové	Jičín	Náchod	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov	
Celkem	4 955	2 783	2 748	1 498	3 528	15 512
Čína	45	9	6	-	5	65
Irák	4	-	-	-	-	4
Vietnam	470	486	294	71	185	1 506

Kraj, okres / Státní občanství	PARDUBICKÝ				Celkem Pardubický
	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí nad Orlicí	
Celkem	1 503	4 666	1 220	3 173	10 562
Čína	5	97	9	-	111
Irák	5	2	-	3	10
Vietnam	211	430	108	234	983

Kraj, okres / Státní občanství	VYSOČINA					Celkem Vysočina
	Havíříkův Brod	Jihlava	Pelhřimov	Třebíč	Žďár nad Sázavou	
Celkem	1 904	2 218	1 615	1 730	1 262	8 729
Čína	17	10	-	11	1	39
Irák	-	-	1	-	-	1
Vietnam	267	214	97	258	210	1 046

Kraj, okres / Státní občanství	JIHOMORAVSKÝ							Celkem Jihomoravský
	Blansko	Brno	Brno - venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo	
Celkem	1 975	17 059	7 096	1 899	1 472	1 358	1 747	32 606
Čína	1	102	34	6	3	1	1	148
Irák	5	74	42	-	-	-	-	121
Vietnam	97	2 164	704	256	127	61	325	3 734

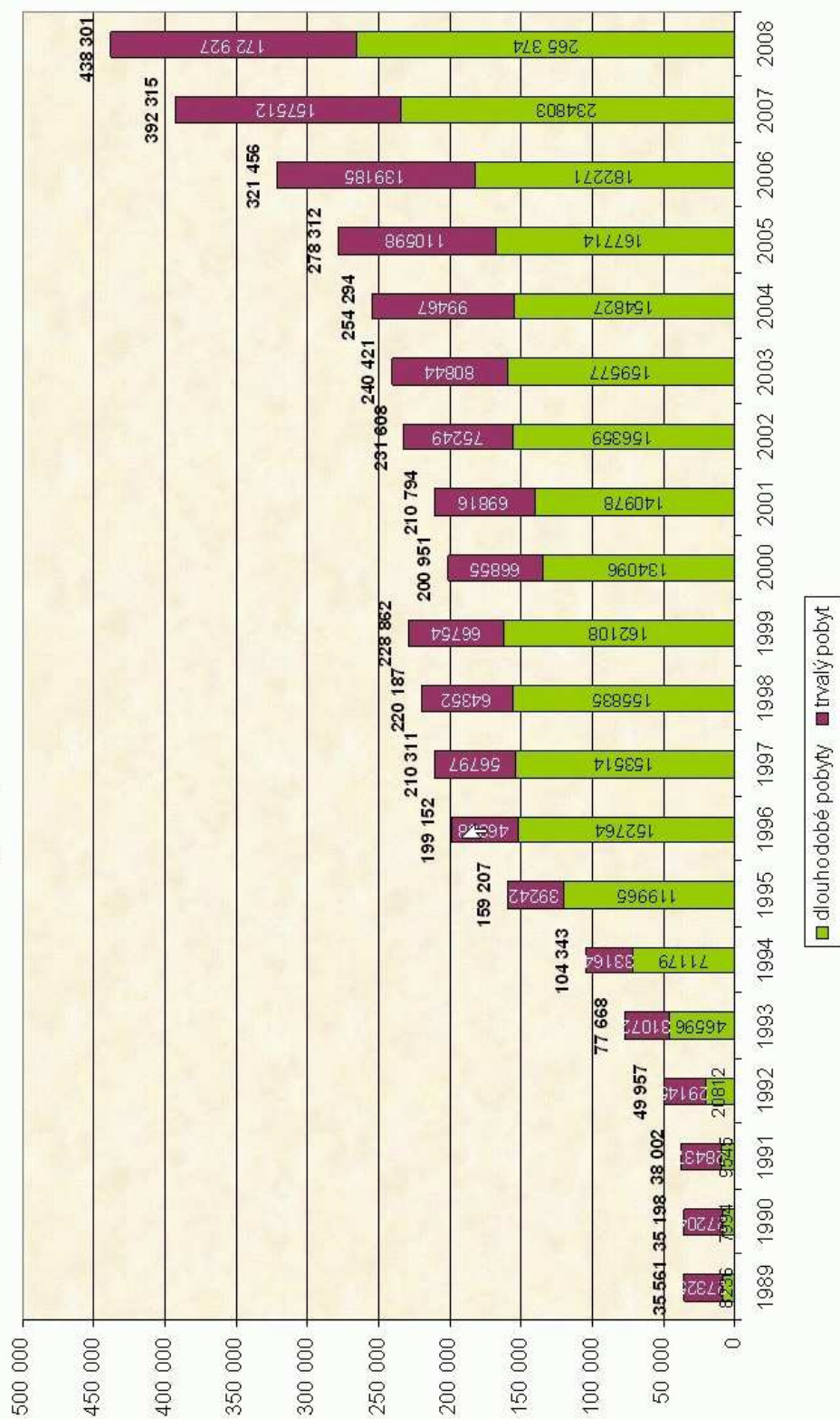
Kraj, okres / Státní občanství	OLOMOUCKÝ					Celkem Olomoucký
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk	
Celkem	732	4 457	1 280	2 713	1 140	10 322
Čína	-	60	-	8	1	69
Irák	-	3	-	-	-	3
Vietnam	229	544	55	372	61	1 261

Kraj, okres / Státní občanství	MORAVSKOSLEZSKÝ						Celkem Moravskoslezský
	Bruntál	Frydek - Místek	Karviná	Nový Jičín	Opava	Ostrava	
Celkem	773	2 699	7 452	1 460	1 197	9 381	22 962
Čína	-	1	3	-	1	179	184
Irák	-	1	6	1	-	3	11
Vietnam	71	136	154	307	235	2 517	3 420

Kraj, okres / Státní občanství	ZLÍNSKÝ				Celkem Zlínský	Nezjištěno (kraj)	CELKEM ČR
	Kroměříž	Uherské Hradiště	Vsetín	Zlín			
Celkem	1 015	2 189	1 424	3 011	7 639	791	392 315
Čína	1	3	3	21	28	9	4 978
Irák	-	-	-	3	3	5	313
Vietnam	162	150	60	382	754	172	51 101

Cizinci v ČR s trvalým pobytem a dlouhodobými pobyty nad 90 dnů 1989 - 2008 (31.12.)

Zdroj: ČSÚ, ŘS CPP MV ČR

Rozmístění cizinců se státním občanstvím Vietnamu v okresech ČR k 31.12.2007 (Zdroj: ŘS CPP MV ČR)

